

ပဉ္စမာအုပ်တိုက်၊ စာအုပ်(၁၃)

နှစ် ၁၅၀ ပြည့် ဖွဲ့လေး

(၁၂၂၁ - ၁၃၇၁)

- စုဆောင်းတင်ပြသူ -

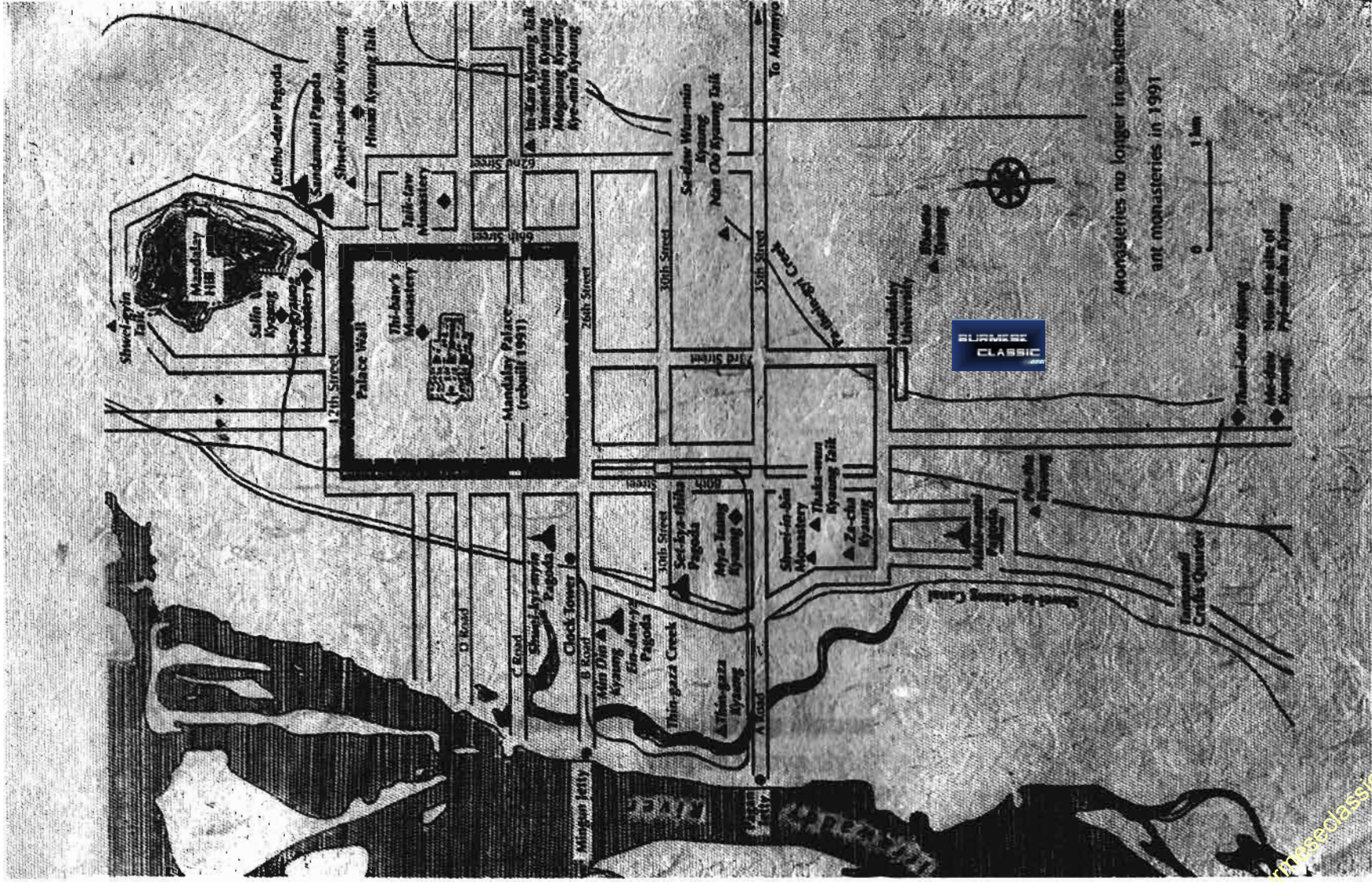
ဆရာဝန် တင်မောင်ကြည် (မန္တလေး)

150th Anniversary of Mandalay

(1859 - 2009)

Compiled by

Dr. Tin Maung Kyi (M.B.& B.S ., M. Med. (C.)

Pyinsagan Publishing House

167, 35th Street (Middle Block)
Kyauktada Township, Yangon,
Ph ; 01-377061

Our three main national causes

- * Non-disintegration of the Union - Our cause!
- * Non-disintegration of the National Solidarity - Our cause!
- * Perpetuation of National sovereignty - Our cause!

People's desire

- * Oppose those relying on external elements, acting as stooges, holding negative views
- * Oppose those trying to jeopardize stability of the State and progress of the nation
- * Oppose foreign nations interfering in internal affairs of the State
- * Crush all internal and external destructive elements as the common enemy

Four political objectives

- * Stability of the State, community peace and tranquillity, prevalence of law and order
- * National reconsolidation
- * Emergence of a new enduring State Constitution
- * Building of a new modern developed nation in accord with the new State Constitution

Four economic objectives

- * Development of agriculture as the base and all-around
- * Development of other sectors of the economy as well
- * Proper evolution of the market-oriented economic system
- * Development of the economy inviting participation in terms of technical know-how and investments from sources inside the country and abroad
- * The initiative to shape the national economy must be kept in the hands of the State and the national peoples

Four social objectives

- * Uplift of the morale and morality of the entire nation
- * Uplift of national prestige and integrity and preservation and safeguarding of cultural heritage and national character
- * Uplift of dynamism of patriotic spirit
- * Uplift of health, fitness and education standards of the entire nation

Pyinsagan Book (13)

နှစ် ၁၅၀ ပြည့် မန္တလေး

(၁၂၂၁ - ၁၃၇၁)

စုဆောင်းတင်ပြသူ

ဆရာဝန် တင်မောင်ကြည် (မန္တလေး)

150th Anniversary of Mandalay

(1859 - 2009)

Compiled by

Dr. Tin Maung Kyi, M. B. B. S., M. Med. Sc.

Distributor

Htun Oo Bookstore (Mandalay) Ph: 02-39801, 02-39891
Pyinsagan Publishing House (Yangon) Ph: 01-377061

Manuscript Permit - 4000990108
Cover Permit - 4011541108

Edition - First Edition, December, 2008
Circulation - 2000 Copies
Cover Design - Maung Aye Cho (Mandalay)
Layout Design - Zin Min Lu
Binding - Ko Myint

Printer

Daw Khin Aye Myint, Yar Pyae Offest,
No. 181, Ground Floor, 50th Street,
Pazundaung Township, Yangon.

Publisher

U Thit Lwin, Gant Gaw Myaing Publishing House,
113, Shwe Pyi Thar Street,
No. (6) Quarter, Thar Kay Ta Township, Yangon.

Price 3500 ky.

အမှာစာ

လွန်ခဲ့သောအနှစ် ၅၀က မန္တလေးမြို့ထုတ်သတင်းစာတစ်စောင်မှ မန်းရာပြည့်ဓာတ်ပုံစာအုပ်ထုတ်ဖူးသည်။ ခေတ်လူများမြင်စေချင်သည်။ ယခု ရှေးဓာတ်ပုံများရှားပါးလာပါသည်။ တွေ့ပြန်တော့လည်း မှန်ဝါးဝါးဖြစ်သည့်ကများသည်။ ဓာတ်ပုံကောင်းများကိုနှစ်ချိ၍ ခက်ခက်ခဲခဲရှာရပါသည်။ ကွန်ပျူတာအကူအညီယူ၍သန့်စင်ရပါသည်။

မန္တလေးရတနာပုံစေတီပုံများဆိုရာ၌ ဓာတ်ချိန်တည်းဖြစ်ခဲ့သော အခြားဒေသများမှလည်းပါဝင်ပါသည်။ မင်းတုန်းမင်းအုပ်စိုးချိန်မှစ၍ ယခုအချိန်ထိပါဝင်သည်။ ခေတ်သည်ရပ်မနေပါဆက်၍သွားလျက်ရှိပါသည်။

ယခုမပြည့်စုံသည်များကိုနောက်လူများကဖြည့်ရပါမည်။ မန္တလေးနှစ် ၂၀၀၊ ၂၅၀၊ ၃၀၀ စသည်ဖြင့်နောက်လူကလုပ်ရပါဦးမည်။ ဘုရင်နှင့်နန်းတွင်းအဖြစ်အပျက်များအရေးကြီးသလို သာမန်လက်လှမ်းလက်စားအများပြည်သူတို့ မည်သို့နေထိုင်သွားလာခဲ့ကြသည်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ ထို့ကြောင့် အချို့ဓာတ်ပုံများသည် ရှေးခေတ်လူများဝတ်စားသွားလာနေထိုင်ကြပုံအကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခက်အခဲအမျိုးမျိုးကြောင့် များစွာသောမန္တလေးအနုပညာရှင်များကို မဖော်ပြနိုင်ခဲ့၍များစွာဝမ်းနည်းပါသည်။

လေးစားစွာဖြင့်

ဆရာဝန်တင်မောင်ကြည်(မန္တလေးမြို့)

Preface

Fifty years ago, a Mandalay based newspaper published a photo album in commemoration of 'Centenary of Mandalay'. It was really so informative that I wish present day generation should see them.

Old photos are now becoming rarer. Mostly, the photos found were already old and dim.

Good photos were painstakingly collected, cleaned and enhanced with the aid of computer.

Ratanapon Mandalay period extends from the time of King Mindon's reign (1852) to the present day.

This 'Time' does not stop but goes on and there will be 200, 250 and

300 Mandalay Anniversaries in future as well.

History of Kings and Court are important, so also the History of the Grass Roots. An attempt is being made here to include photos of how Myanmar people lived everyday life in the past.

Because of many difficulties, photos of artists relating to Mandalay were regrettably omitted.

Dr. Tin Maung Kyi (Mandalay)

မာတိကာ

၁။	မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးနှင့် နန်းတော် မိဖုရားများမတ်စသည်	၂-၅၃	1.	Mindon and his court.	2 - 53
၂။	သီပေါမင်းတရားနှင့်ပါတော်မူ	၅၄-၆၁	2.	King Thibaw and Annexation	54 - 61
၃။	နတ်တစ်ရာကပြည်သူတို့ နေစဉ်ဘဝ	၆၂-၇၂	3.	Life of Commoners a hundred years ago.	62 - 72
၄။	မန္တလေးယဉ်ကျေးမှုနှင့်အနုပညာ	၇၃-၉၅	4.	Culture and Arts of Mandalay	73 - 95

J

ကိန်းခန်း တဘောင်နှင့် သာသနာ ၂၄၀၀တွင်
ဗုဒ္ဓသာသနာကိုချီးမြှောက်သော မင်းကောင်းမင်းမြတ်သည် မြို့တော်အသစ်တည်လိမ့်မည်ဆိုသော သိုက်စာအရ
မင်းတုန်းဘုရင်သည် အမရပူရမြို့တော်မှ မြောက်ဘက် မန္တလေးအရပ်သို့ ပြောင်းရွှေ့တော်မူ၍
“ရတနာပုံမြို့တော်သစ်”ကိုတည်သည်။

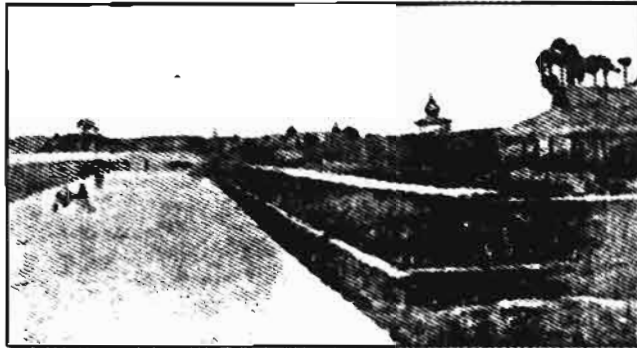

The capital city Amrapura was found to be provided with moat, city wall, gates, royal palace and audience hall.

In spite of these, King Mindon founded a new royal capital, "Ratanapon" or the City of Gems in a locality called Mandalay, a few miles north of Amrapura. Prophecies were in favour of his wish that a pious King would found a royal city and promote Buddha's Sasana, 2400 years after Lord Buddha attained Nirvana. The year was 1859, and King Mindon founded the new Capital.

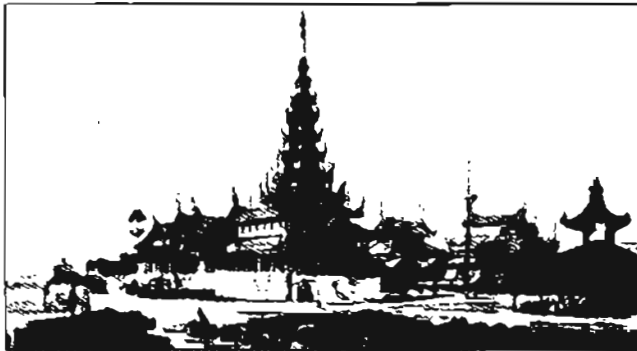
အမရပူရမြို့တော်ရှိ ကျုံး၊ မြို့ရိုး၊ တံခါးပေါက်၊ နန်းတော်နှင့် ညီလာခံခန်းမတို့ကို တွေ့ရပုံဖြစ်သည်။

အမရပူရ မြို့တော်၏ ကျုံးနှင့်မြို့ရိုး

ဦးနိမ်တံခါး

အမရပူရ မြို့တော်ရှိနန်းတော်

ညီလာခံခန်းမ

မင်းတုန်းမင်း၊ မန္တလေးရွှေမြို့တော်ကြီးတည်ဆောက်ရာတွင်

ညီတော်အိမ်ရှေ့စံကနောင်မင်းသားကြီး

ကြီးကြပ်ဆောက်လုပ်ခဲ့ရသည်။

ညီနောင်နှစ်ပါးမှာ တိုင်းပြည်တည်ထောင်ဘက်ညီနောင်ဖြစ်သည်။ ကနောင်မင်းသားကြီးသည် တိုင်းပြည်ခေတ်မီတိုးတက်ရေးအတွက်အစွမ်းကုန် လုပ်ဆောင်နေဆဲ ၁၂၂၈ တွင်လုပ်ကြံခံခဲ့ရသည်။

၁၂၄၀တွင်မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး နတ်ရွာစံသောအခါ

သားတော်သီပေါမင်းနှင့်သမီးတော်စုဖုရားလတ်တို့ နန်းတက်ကြသည်။

၁၂၄၇ တွင် အင်္ဂလိပ်နှင့်စစ်ဖြစ်၍ အိန္ဒိယပြည်အနောက်ဘက်ကမ်းရှိ ရတနာဂီရီသို့ ပါတော်မူရသည်။

When King Mindon founded Mandalay,
Crown Prince Kanaung was at the head supervising every detail of the plan.
While the Prince was making all his efforts to modernize the country,
he was murdered in a conspiracy in 1866.
When King Mindon died in 1878, his son and daughter,
Thibaw and Suphayalatt ascended the throne.
In the Third Anglo-Myanmar war in 1885,
Thibaw and Supayalatt were taken away to Ratanagiri,
an island off the west coast of India.

ရတနာပုံ မန္တလေးရွှေမြို့တော်ကြီးကိုတည်ထောင်သူ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးနှင့်
နောက်ဆုံးစံနေခဲ့သူနစ်ဦး

*Mandalay or Ratanapon was the City of Gems. Built by Mindon and helped by his brother,
the Crown Prince. The last two rulers were King Thibaw and his Queen.*

ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်
မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး
King Mindon (1852-1878)

ဦးတော်
အိမ်ရှေ့မင်းသားကြီးကနောင်မင်း၊
His brother,
Crown Prince Kanaung Min

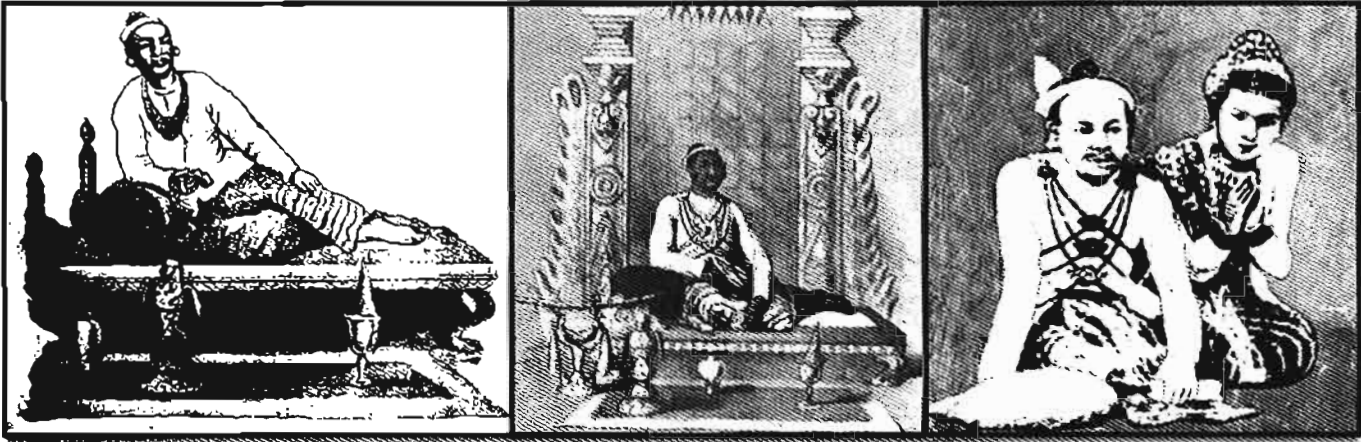

သီပေါမင်းနှင့်
ပိပုရားကြီးစုပုရားလတ်
King Thibaw and Suphayalatt
(1878-1885)

ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးသည် ၁၂၇၆တွင်
 မုဒ္ဒိတိသိက်ခံ၍ဘွဲ့တော်အသစ် ထပ်မံယူပြန်သည်။ သူ၏ရှည်လျားသောဘွဲ့တော်မှာ
 သီရိပဝရ ဝိဇယနန္ဒ ယသပဏ္ဍိတ ကြိဘဝနာ ဒိတျာဓိပတိ မဟာဓမ္မ ရာဇာဓိရာဇာဟူ၍
 ယင်းသို့ပြုသည်မှာ သူ၏သက်တော်ရှည်၍ တိုင်းပြည်သာယာစေရန်ဖြစ်၏။

In 1874, King Mindon received a new consecration and assumed a new 33 syllable long title in order to make his reign peaceful and his life prolong.

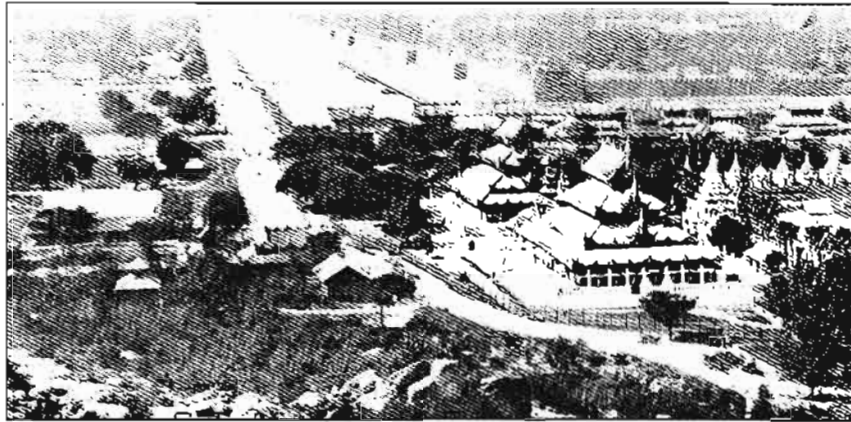
နိုင်ငံခြားသံအဖွဲ့ဝင်များနှင့်ပါလာသော ပန်းချီဆရာများရေးဆွဲသောပုံများ
King Mindon by artists from Embassies to his court

မင်းတုန်းမင်းနှင့် စိန်တုံးမိဘုရား(ရှားပါးတတ်ပုံ)
A rare photograph of King Mindon and his consort Sein Don.

ရတနာပုံ မန္တလေးမြို့ကြီးတည်ရာ၌ မြို့၊ ကျုံး၊ စေတီ၊ သိင်္ဂီလှုံမောင်း၊ သိမ်၊ ကျောင်း၊ သုဓမ္မာ၊ ရွှေစာ ပိဋကတ်ဟူ၍ ခုနစ်ဋ္ဌာန တစ်ပြိုင်တည်းတည်သည်။

The First Sevens Founded in Mandalay in 1859

နန်းမြို့၏အရှေ့မြောက်ထောင့်
ပုံတွင် (၁) ကျုံးခြားထားသော အတွင်းမြို့ အပြင်မြို့ (၂)ကျုံး (၃)သုဓမ္မာရေပိတန်းနှင့်
(၄) ရွှေသိမ်တော်တို့ကိုမြင်နိုင်သည်။ ရွှေသိမ်တော်မှာ ရှေ့ဆုံးတွင်မြင်ရသော
အဆောက်အအုံဖြစ်သည်။

At north-east corner of the King's fort.

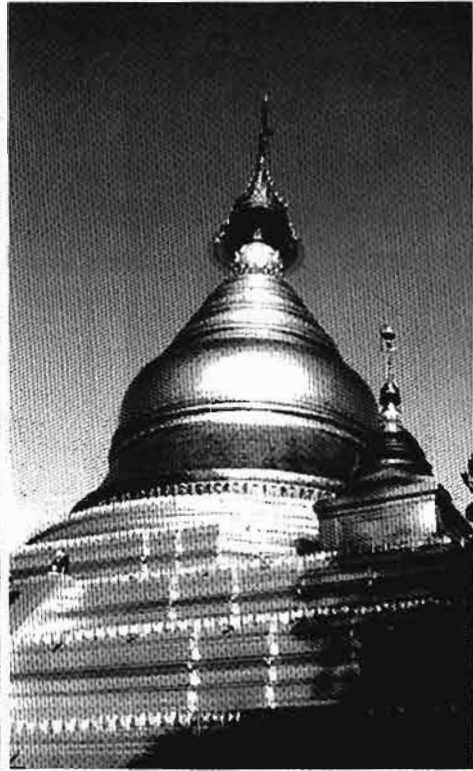
(1) The city divided by the moat into inner and outer ones. (2) The moat.
(3) A line of Sudhamma rest houses. (4) The Royal Sima,
at the forefront, where initiation ceremony and ritual gathering of monks were held.

(၅) ပိဋကတ်တိုက်တော်သည်
မန္တလေးတောင်ခြေတွင်တည်ရှိသည်။
ယခုမတွေ့နိုင်တော့ပေ။

(5) The Royal Library, situated
at the foot of Mandalay Hill,
was in ruins now.

မြို့၊ ကျုံး၊ စေတီ၊ သိင်္ဂလျံမောင်း သိမ်၊ ကျောင်း၊ သုဓမ္မာ၊ ရွှေစာ ပိဋကတ်ဟူ၍
ခုနစ်ဣာန တစ်ပြိုင်တည်း တည်သည်။

The First Sevens Founded in Mandalay in 1859

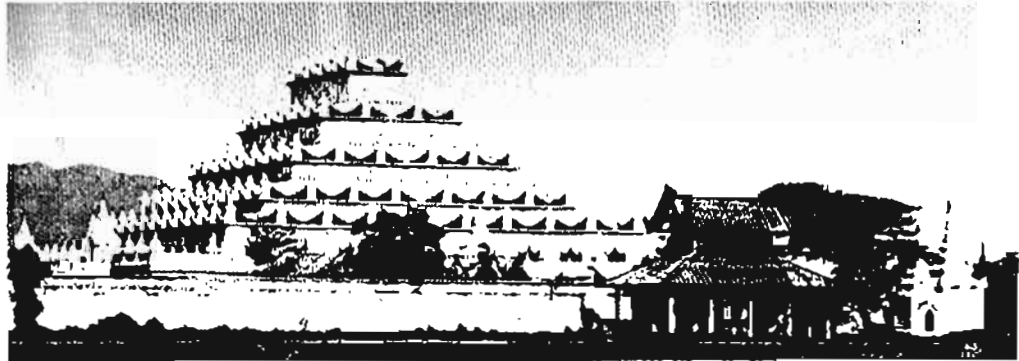

(5) (ကုသိုလ်တော်)လောကမာရဇိန်စေတီသည် မဟာအတုလဝေယံ ကျောင်းတော်၏
မြောက်ဘက်တွင်ရှိသည်။

(6) Kuthodaw or Loka Marajain Chedi is situated in the north of
The Incomparable Monastery.

(၇) မဟာအတုလဝေယံ ကျောင်းတော်သည် မန္တလေးနန်းမြို့၏ အရှေ့တောင်ထောင့်
ကျုံးအပြင်ဘက်တွင်ရှိသည်။ ယခုလုံးဝပြင်ဆင်ပြီးစီးပြီဖြစ်သည်။

(7) The Incomparable Monastery” is situated at the north-east corner outside
the moat. It is now fully renovated.

နစ်စဉ်အကန်တော့ခံရာ၊ ညှိလာခံရာ၊ ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်ရာ မြေနန်းတော်ကြီးကို ၁၂၇၂ တွင်တွေ့ရပုံ

The Ground Palace in 1911.

This is the Hall where the Fifth Buddhist Council and Royal Audience were held.

ပဟိုရ်စင်
Clock Tower

မြေနန်းပြာသာဒ်တော်ကြီး
The Grand Palace

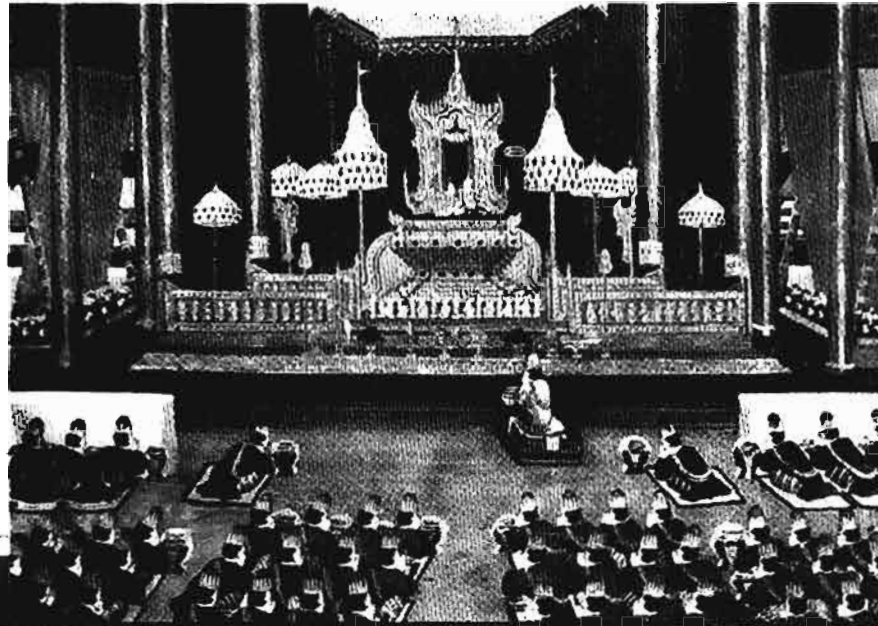

စွယ်တော်စင်
Buddha's Tooth Shrine

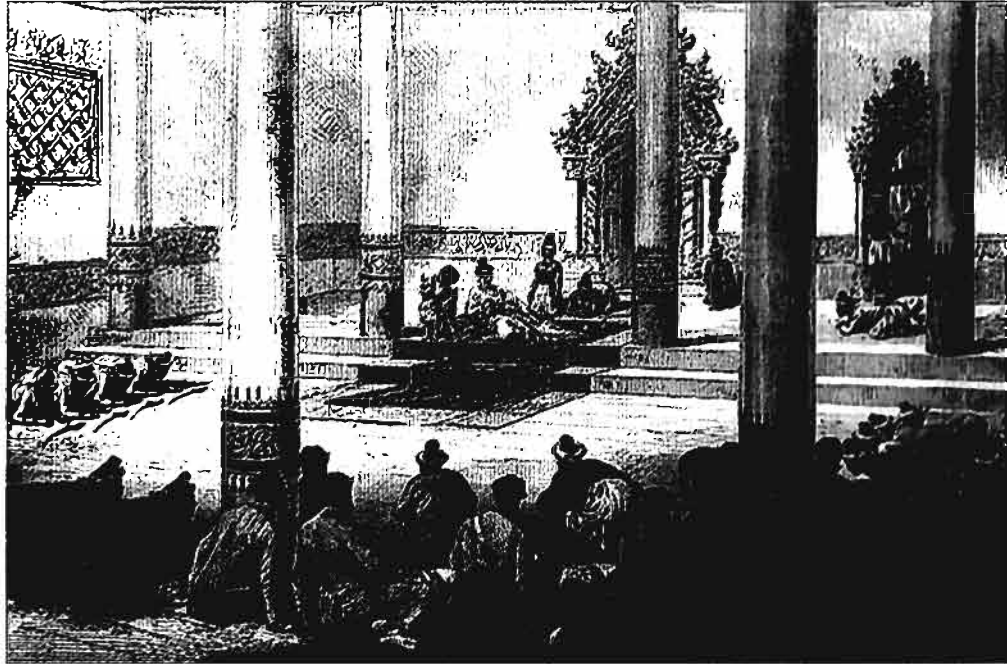
ကုန်းဘောင်နေပြည်တော်ဘုန်းတော်ကြီး

ကုန်းဘောင်မင်းဆက်တစ်လျှောက်လုံးတွင်အလောင်းမင်းတရားကြီးမှစ၍ ဘုန်းမီးနေလတောက်ပခဲ့ကြသည်။ စစ်မက်များသော ကာလများလည်းရှိခဲ့သည်။ မင်းတုန်းဘုရင်လက်ထက်(၁၂၁၄-၁၂၄၀)သည် အငြိမ်းချမ်းဆုံးကာလဖြစ်သည့်အလျောက် ဗုဒ္ဓသာသနာ စာပေ အနုပညာ ယဉ်ကျေးမှုအထွေထွေတို့ အမြင့်ဆုံးသို့ရောက်ခဲ့သည်။ ယနေ့တိုင် ရတနာပုံခေတ်ယဉ်ကျေးမှုကို မြန်မာတို့စံထားကြရသည်။

Glory of Konebaung Dynasty shined like sun beginning with the founder, Along Phra. There were periods of war. But King Mindon's reign (1852-1878) was the most peaceful allowing Buddhism, literature, arts and culture to flourish at the highest level making them the model of Myanmar culture till now.

နိုင်ငံခြားသား သံအဖွဲ့ဝင်များကို မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး လက်ခံတွေ့ဆုံတော်မူပုံကို
နိုင်ငံခြား ပန်-ချီဆရာတစ်ဦး ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။

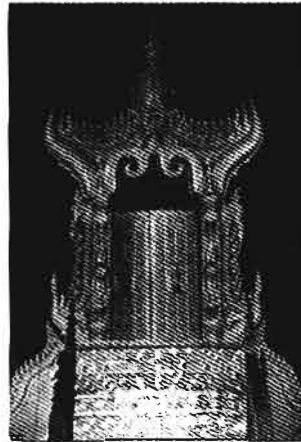
Reception of an Envoy by King Mindon, painted by an artist from an Embassy.

သံတမန်များ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးရှေ့တော်သို့အခစားဝင်ရောက်စဉ်
သီဟာသနုပလ္လင်တော်ခံ၏ လိုဏ်များအတွင်းရှိ ခြင်္သေ့ငယ်များနှင့် ပလ္လင်ရှေ့တွင်ချထားသော
သူငယ်တော်ရုပ်များကိုမြင်နိုင်သည်

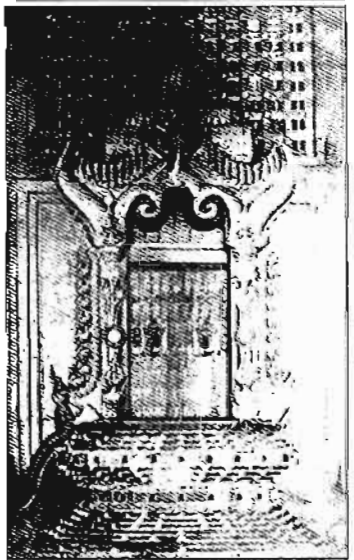

King Mindon gave audience to an Envoy.

An example of lion figurines in small niches and figures of
royal page boys placed before the base of the Lion
Throne can be seen.

ပဒုမာသန *Lotus Throne*

ဘမရာသန *Beetle Throne*

ယနေ့ထို ပလ္လင်ကို
မတွေ့နိုင်တော့သော်လည်း
ပလ္လင်၏လိုဏ်ဂူငယ်များအတွင်း
သွင်းနှံထားသော ပိတုန်း၊ ဥပကောင်ကို
အနောက်နိုင်ငံပြတိုက်တစ်ခုထဲတွင်တွေ့နိုင်သေးသည်။

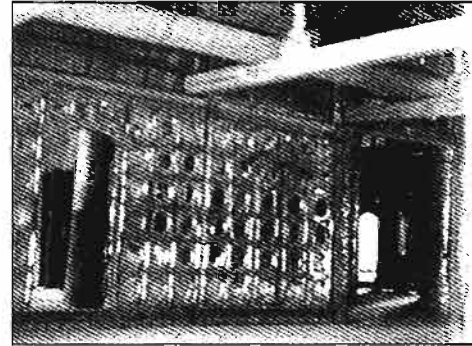
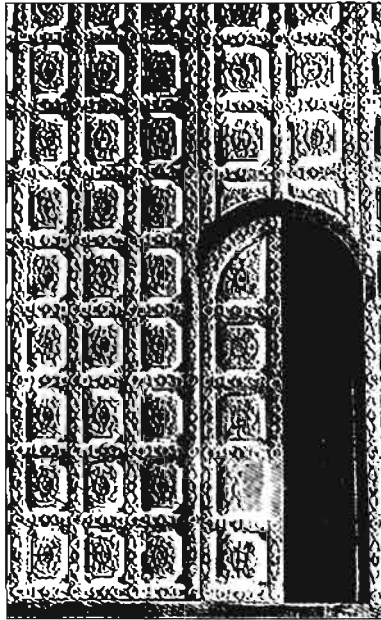
*Remnants of this Throne,
only 36 beetles placed in small niches
at the base, still remain in a museum in the west.*

ဟံသာသန *Hamsa (Bird) Throne*

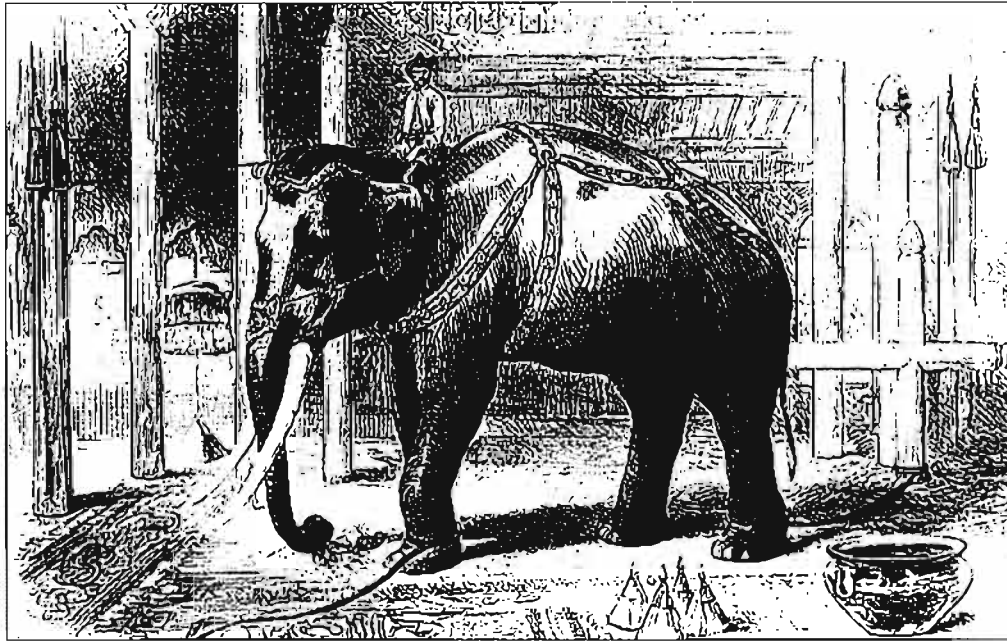

နန်းတော်အတွင်းဆောင်နံရံ များသည် ရွှေငွေ ဖန် မှန် ရောင်တို့ဖြင့်
ဖိတ်ဖိတ်တောက်လျက်ရှိခဲ့သည်

The interior walls of the palace was glittering with glass-mosaic and gold.

ဆင်ဖြူတော်ကြီးကို ရွှေနန်းတော်နှင့်ထား၍
ကျောက်သံပတ္တမြားစီခြယ်ထားသော ရွှေငွေခွက်ကြီးများဖြင့်အစာကျွေးသည်။

The White Elephant was cared for in a special gilded palace and served food in special gold and silver containers studded with rubies and gems.

နိဗ္ဗာန် ပဉ္စယနာဂရာဇာ ဆင်ဖြူ တော်ကြီး ကို နိုင်ငံခြားသား ပန်းချီဆရာတစ်ဦးရေးဆွဲထားပုံ

*White Elephant,
called Nirvana Pancaya Naga Raja. It was painted by an artist member of an Embassy.*

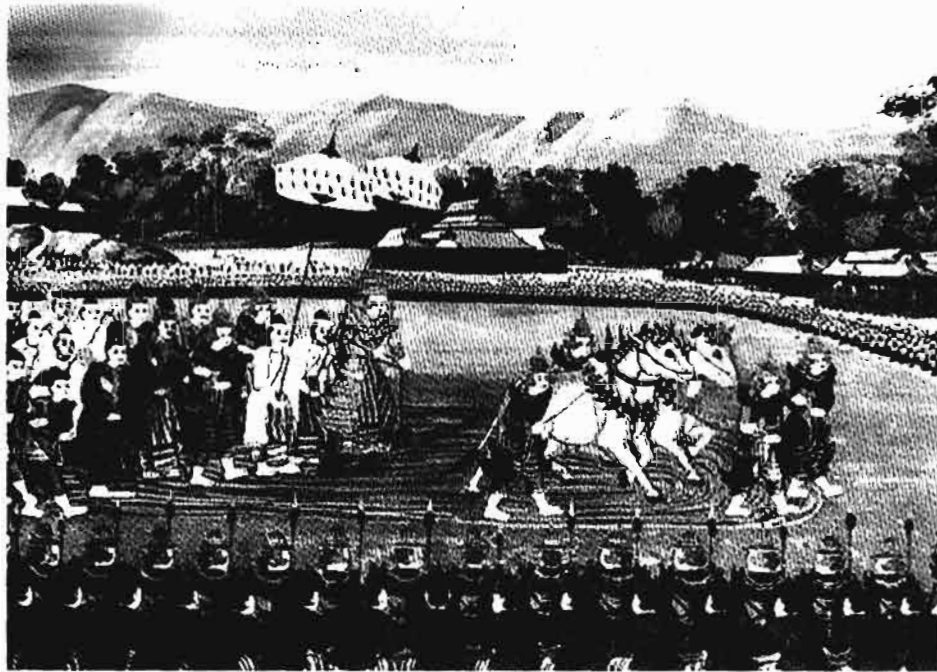
ပြည်ကြီးမှန် ရွှေဖောင်တော်ကြီး

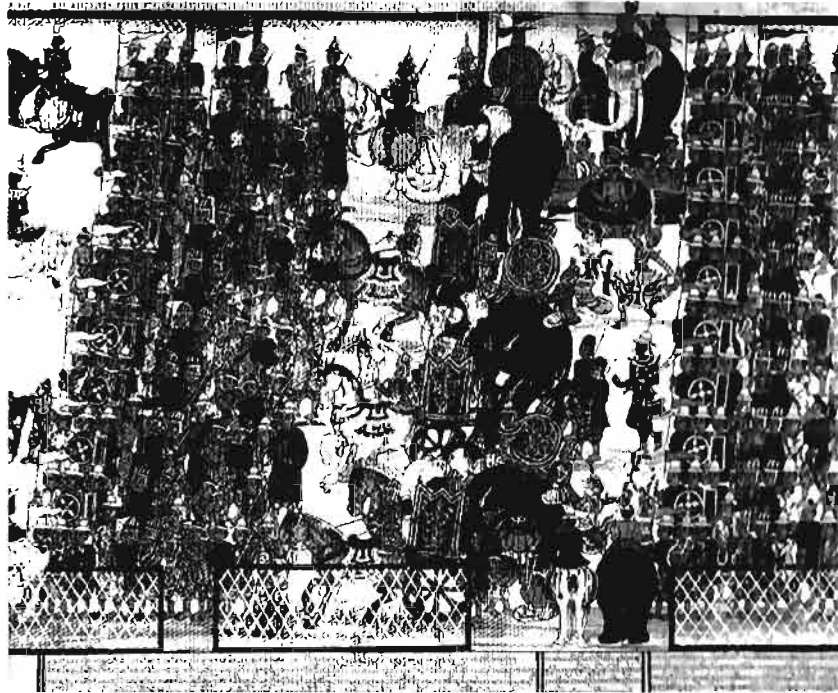
Pyi Gyi Mon or 'The Great Noble of the Kingdom' was one of many Royal Barges.

ရတနာပုံမြို့တည်နန်းတည် ပဉ္စမသင်္ဂါ ယနာတင် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး
အောင်ပင်လယ်တွင် လယ်ထွန်မင်္ဂလာသဘင်ဆင်ယင် ကျင်းပတော်မူပုံ

*King Mindon holding Royal Ploughing Ceremony in Aung Pin-le, east of Mandalay.
Painting by Artist Saya Chon.*

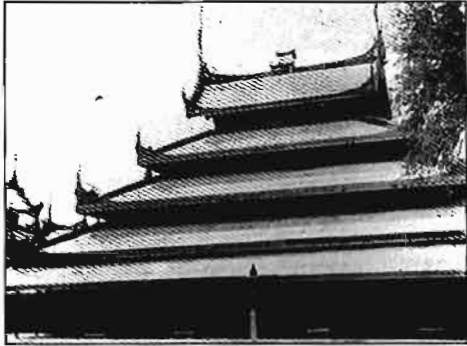

၁၂၂၇ တွင် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးသည် ကျောက်တော်ကြီးဘုရားကို မျက်နှာတော်ဖွင့်ရန် ရှေ့ခြောက်တပ် နောက်ခြောက်တပ်ဖြင့်ထွက်တော်မူကြီး ထွက်တော်မူပုံ

King Mindon leading a grand procession to Kyauk Taw Gyi Pagoda in 1865

ရွှေနန်းတော်အဆောင်ဆောင် *Palace Complex*

မှန်နန်းဆောင် *Glass Palace*

တောင်ရေသွန်းပြာသာဒ်
South Consecration Prasada

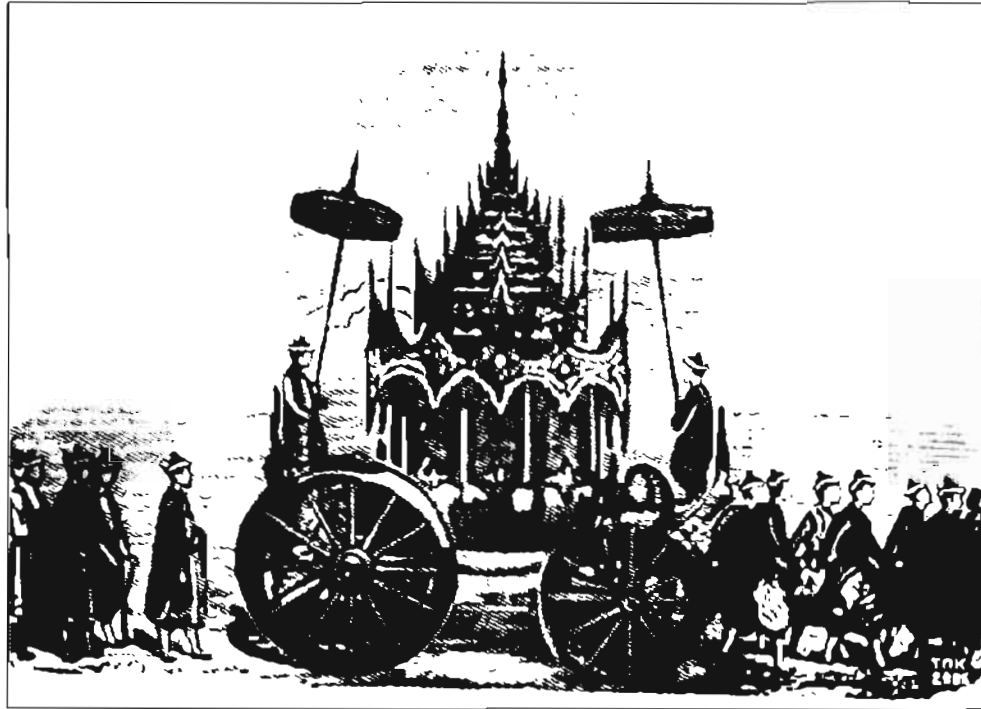
နန်းမြင့်နှင့်ပွဲကြည့်ဆောင်
Watch Tower and Royal Theatre

သီဟာသန ပလ္လင်ထားရာ ပြာသာဒ်ဆောင်ကြီးမှာ
ကြီးလွန်းသဖြင့် အစိုးစွန်းများကို ရွှေချထားသောကဒန်ကြီးများဖြင့်ထောက်မထားရသည်။
*The eaves of the Grand Palace was so heavy that
it was supported by stout 'Ka-dan'.*

မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး၏ ရထားတော်ကြီး

King Mindon's Chariot

မင်းတုန်းမင်း၏ မိဖုရားများ *Mindon's consorts*

ဆင်ဖြူမရှင်
Sinbyu-ma-shin

သိန်းမိဖုရား
Shin Theinni

လဲရားမိဖုရား
Lae-cha

လက်ပံစင်မိဖုရား
Letpan-zin

စိန်တုံးမိဖုရား
Sein-don

သရစိန်မိဖုရား
Tharaizain

သနစရစ်မိဖုရား
Thanazarit

လှိုင်ကျွန်းမိဖုရား
Hlaing Kyun

မင်းတုန်းမင်း၏ သမီးတော်များ *Princess Daughters of King Mindon*

ပခမ်းကြီး
Pakhan Gyi

ချွန်းတောင်း
Chun Daung

တိုင်တား
Tine-ta

ပင်း
Pin

ကျောက်ရစ်
Kyauk-yit

နောင်မွန်
Naung-mon

လင်း
Salin

ရမည်းသင်း
Ya-me-thin

သီလရှင်ဝတ်သွားသော မိဖုရား နှင့် သမီးတော်များ

A Queen and Three Daughters of King Mindon becoming nuns.

စိန်တုံးမိဖုရား
- Queen Sein-don

စလင်းမင်းသမီး
Princess Salin

မိုင်းနောင်မင်းသမီး
Princess Maing Naung

၁၂၄၇တွင် ပါတော်ပူဇော်နောက် မြောင်လှမင်းသမီး သီလရှင်ဝတ်၍ မင်းကွန်းတွင်၁၂၈၁ တွင်ကွယ်လွန်သွားသည်။ ပုံတွင်မင်းသမီး၏ ဝါးကျောင်းကိုတွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ သူ၏အုတ်ဂူရှိပါသည်။ Princess Myoung Hla became a nun after annexation in 1885. She built a bamboo shelter in Mingun opposite Mandalay and enjoyed a secluded life until she died there in 1919. Her tomb is still there.

မည်သူမှမသိသေးသော စာဆို၊ မင်းသမီး ဟင်္ဂမော်ထိပ်ခေါင်တင်

An unknown poet, Princess Hingamaw Hteik Khaung Tin

ဟင်္ဂမော်ထိပ်ခေါင်တင်သည် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးနှင့် လှိုင်ကျွန်းမိဖုရားတို့၏ သမီးတော်ဖြစ်သည်။ ကဗျာစာပေဝါသနာပါ၍ ရှည်လျားလှသော သူရိယစန္ဒကုမ္မာဇာတ်တော်ကြီးကို ကာရန်အဖွဲ့အနွဲ့များဖြင့် ရေးသားခဲ့သည်။ သူ၏ ဘောလယ်သီချင်းများနှင့်မင်းတုန်းမင်း၏ တစ်နေ့တာမှတ်တမ်းများ ကျန်ရစ်ပါသည်။ သူ၏စာစုကို ကနောင်မင်းသားကြီးအန္တယ် ပညာရှင်တစ်ဦးက တည်းလျက်ရှိပါသည်။

The Princess was a daughter of King Mindon and Queen Hlaing Kyun. No one knows she was a poet. She composed a long drama, known as 'Surya Canda Kummar' in poetic form. She also left 'Baw lae' songs and a diary on her father King 'A Day of King Mindon.' Her works are now being edited by a scholar historian and a descendant of the Crown Prince Kanaung.

သီပေါမင်းလက်ထက်စစ်ဗိုလ်နှင့်အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများဖြစ်သည်။
စစ်ဗိုလ်၏ ဘယက်အမျိုးအစာသည် အဆင့်မြင့်အရာရှိမဟုတ်ကြောင်းညွှန်းပြသည်။

Military and Civil officers with a lady attendant in Thibaw's reign.
The large pendant about the waist and gold lines on his jacket do not signify a high position.

မင်းတုန်းဘုရင်လက်ထက် နန်းတွင်းသူတစ်ဦး
ဟုအမှတ်အသားရှိရာဆင်ဖြူမရှင်လောဟုစဉ်းစားမိသည်
A court lady in 1878, King Mindon's reign.
Probably she was Queen Sin-byu Ma-shin.

နာမည်အမှတ်အသားမရှိသော်လည်း ဗာလည်ကျေး၊ လက်ကြပ်၊ ဘယက်နှင့် အဝတ်အစား၊
ရွှေနားသတ်ဆင်တူခြင်းတို့ကြောင့် အဆင့်တူသော မင်းသားများဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။

In spite of lacking for names and rank, similarities of decorations on shoulder, wrist, midriff and marginal lines on the jackets suggest their princely status.

မင်းသားများ *Princes*

လင်းပင်မင်းသားနှင့် ရေနံ့သာခင်ခင်ကြီး
Prince Ljmbin and
Ye-nant-thar Khin Khin Gyi

မြင်ကွန်းမင်းသား
Prince Myin-goon

ညောင်ရမ်းမင်းသား
Prince Nyaung Yan

ညောင်အုပ်မင်းသား
Prince Nyaung Ok

၁၂၁၇ ခု တွင်တွေ့ရသောမင်းကွန်းစေတီကြီး၊ ပုံတော်စေတီ၊
ခြင်္သေ့ကြီးများနှင့်ကြေးခေါင်းလောင်းကြီး

Model Pagoda, Great Pagoda, a pair of Lions and the Great Bell in 1855

ပြည်မြို့ စစ်ကဲသမီးနှစ်ဦး

Daughters of Sit-ke (Military Commander) of Pyi (Prome)

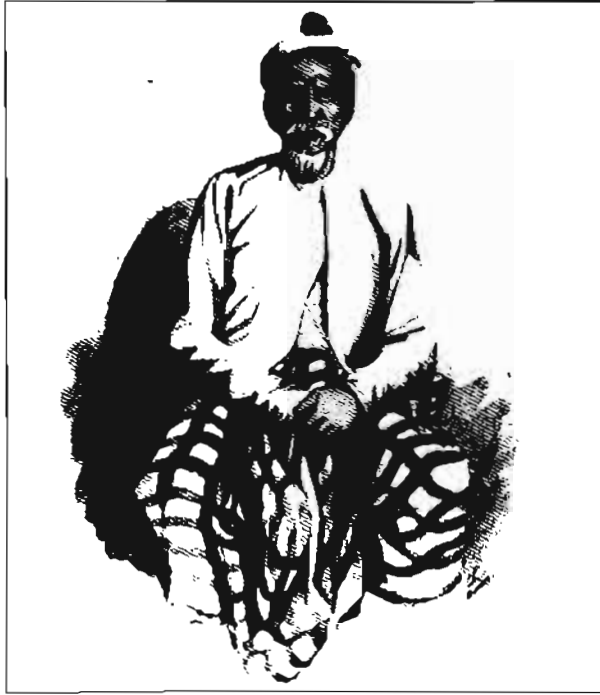

မယ်မြင့်
Mae Myint

အမိကလေး
Ami Ga-lay

မြေထဲမြို့အုပ်မင်း မောင်ရွှေ၊ ၁၂၁၇

*Maung Ywe, Junior Officer
from Mye-dae 1855*

ပုဂံမြို့ဝန် ဖြစ်စဉ်ဝန်၊ ၁၂၁၇

Lord of Pagan-1855

မြတောင်မြို့စား ပန်းပဲဝန် မောင်မို

Lord of Myadaung, in charge of ordnance supply .

ဝန်ထောက် မောင်မုံ
(ဘဠုန် အိန္ဒိယသွားသံအဖွဲ့ ဒုတိယခေါင်းဆောင်)

*Wundauk (Deputy Minister) Maung Hmon.
Second leader in 1834 Mission to India.*

မလွန်မြို့စား
Lord of Malun

စာရေးတော်ကြီးမင်းနေမျိုးရာသေကြီးမောင်ကု
*The Royal Clerk, Nemyo Yaza Thin-gyan,
Maung Ku*

စာရေးတော်ကြီးမင်းနေမျိုးရာသေကြီးမောင်ကု
*The Royal Clerk, Nemyo Yaza Thin-gyan,
Maung Ku*

မင်းခုံတိုင်မြို့စားတရားသူကြီးမောင်တူး
*Judge and Lord of Myin-khone-tine
Maung Tu.*

မင်းခုံတိုင်မြို့စားတရားသူကြီးမောင်တူး
*Judge and Lord of Myin-khone-tine
Maung Tu.*

ဗန္ဓုလသား၊ တယယင်းမင်းကြီး မောင်ကြီး
အသက်၄၀၊ အရပ်ခြောက်ပေ

Lord of Dapayin, son of Bandola, aged 40 and a six-footer.

ဗန္ဓုလသား
တယယင်းမင်းကြီး
မောင်ကြီး
အသက်၄၀
အရပ်ခြောက်ပေ

မောင်ညို၊ သရက်မြို့အုပ်

*Maung Nyo, Junior officer,
Thayet Myo*

၁၈၅၅ တွင် အင်္ဂလိပ် သံအဖွဲ့ အမရပူရ ရွှေမြို့တော်လာရာ ပါလာသော
ပန်းချီဆရာ ဂရန့်ရေးသည် လူငယ်များက မဖုံးအုပ်

Painter Mr. Grant, a member of 1855
British mission to Amrapura,
made a sketch of 'Ape' Lady - Ma Phom.

စကော့ မန္တလေးရောက်ရာ ဧရိယားတို့မိသားစုနှင့်တွေ့ရပုံ
မဖုံးသည် မွေးရာပါ ဟာရူတစ်ဝင်းမင်ခေါ်
မျိုးရိုးဗီဇချို့ယွင်းချက်ကြောင့်ဖြစ်သည်။
မျောက်နှင့်မည်သို့မျှမသက်ဆိုင်ပေ။

She was having a congenital and hereditary defect-Hirsutism.
Her disease is not connected to ape or monkey.
Later J.G.Scott joined her family in the new capital, Mandalay

၁၂၁၇ ခုနှစ် အင်္ဂလိပ် သံအဖွဲ့နှင့်အတူပါလာသော ပန်းချီဆရာ ဂရန်ရှေးဆွဲသော
မြန်မာခြေလျင်စစ်သားများနှင့် ကသည်းမြင်းတပ်သားပုံ

*Sketches made by artist Mr. Grant in 1855 of Myanmar foot soldiers and
Kassay (Manipuri) Cavalryman.*

ရှေးက မြန်မာစစ်ဗိုလ်နှင့် စစ်သားများ

A Myanmar commander and his soldiers in the past.

ဝန်ရှင်တော် စစ်သူကြီးမင်း သတိုးမင်းကြီး မင်းလှသီဟသူ

အမရပူရနန်းစံ ပုဂံမင်း၊ မန္တလေးနန်းစံ မင်းတုန်းမင်းနှင့်သီပေါမင်း မင်းသုံးဆက်တိုင်ဝန်ရှင်တော်ဖြစ်ခဲ့သူ
မကျေးမင်းကြီး ဦးကြာဥ

Oo Kyar Oo, Lord of Ma gwe served three kings Pagan, Mindon and Thibaw. He was both a minister and a military commander. 'Thado Mingyi Minhla Thihathu' was the grand title granted by the King.

မင်းတုန်းမင်း၏ သားတော် ကောလင်းမင်းသားနှင့်သမီးတော် မိုင်းလုံမင်းသမီး ၁၂၅၆

Prince of Kawlin and Princess of Maing Lon- 1894. They were son and daughter of King Mindon.

ဂတနာပုံ မန္တလေးရွှေမြို့တော်မှ ဗြိတိသျှပိုင် ရန်ကုန်မြို့သို့ရောက်လာသော
မြန်မာဘုရင်အရာရှိကြီးများဖြစ်သည်။

Officers From Myanmar Capital Visiting British Yangon.

Who came for what purpose was an enigma. They were welcomed and entertained by young men's dances. Probably it was a team led by Lord of Poppa who came in 1871 bringing with him a newly made great 'parasol' to put on top of Shwedagon Pagoda. It was donated by King Mindon to the Great Pagoda in British territory lower Burma (Myanmar).

မည်သူမည်သည့်ကိစ္စဖြင့်လာသည် မပြောနိုင်ပေ။
ရန်ကုန်မြို့မှညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာနမှ ဟန်ကကိုလည်းမြင်နိုင်သည်။
မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၃၃တွင် ရွှေတိဂုံစေတီ၏ထီးတော်ကြီး
အသစ်ပြုလုပ်လျှင်အိန်းတော်မူသည်ကို
ဘုရင်မင်းမြတ်ကိုယ်စားလှားရောက်သည့်
ပုပ္ဖားဝန်ထောက်နှင့်အဖွဲ့ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။

ရတနာပုံ ဒုတိယနန်းစံသီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားကြီးစုဖုရားလတ် (၁၂၄၀ - ၁၂၄၇)

The second and the last rulers, King Thibaw and his Queen Suphaya-latt.

သီပေါဘုရင်နန်းတက်ပွဲ ၁၂၄၀
On the day of his coronation- 1878

သီပေါဘုရင်နှင့် စုဖုရားလတ်တို့နန်းတွင်းစံနေပုံ
Thibaw and his queen are always together.

သီပေါမင်း စုဖုရားလတ်နှင့်ညီမတော်အငယ်
ရမည်းသင်းစုဖုရားကလေးတို့ အတူစံနေကြစဉ်
King Thibaw was seen with his chief consort and
her younger sister, Princess of Ya-me-thin.

သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားကြီး စုဖုရားလတ်တို့၏ ပထမနှင့် တတိယသမီးတော်များ

The first and Third daughter of King Thibaw and Queen Suphaya-Latt

မန္တလေး: ရွှေမြို့တော်ဝန် ဦးပေစိနှင့်ဇနီး သုဝဏ္ဏကောသိ

Lady and Lord Mayor, U Pe-si, of Mandalay

အတွင်းဝန်များ

Secretaries

မြို့သစ်အတွင်းဝန်
Lord of Myo Thit

ပေါက်မြိုင် အတွင်းဝန်
Lord of Pauk Myaing

ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန်
Lord of Kyauk Myong

ဝန်ထောက်နှင့် အတွင်းဝန်များ Wundauks and Secretaries

ရွှေတိုက်အတွင်းဝန်၊ ခေါက်ခြင်ခြံဖျား

Secretary of Treasury

Lord of Pauk Myaing

ဝန်ထောက် မဏ္ဍိုင်ကြီး၊

Wundauk, Lord of Malun

ဗျောအတွင်းဝန် ဦးဘိုးလှိုင်

Secretary, Lord of Yaw

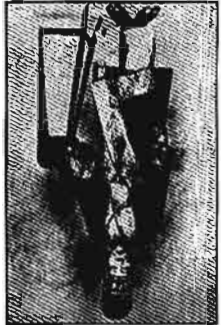

ဝိန်းမန်းစိုးရွှေစံ

Bunuch-Oo Shwe Phi

ဝတ်လှုပ်ဝန်ထောက်

Wundauk, Lord of Wet-ma-sut

သံတော်ဆင်းကြီးပုန်

Royal Herald-Oo Su Pan

လှည့်ပတ်အတွင်းဝန်

Secretary of Navy Lord of Sa-lac

ရွှေပြည်သေနတ်ခွဲ

Commander of Shwe-pyi Guns

အမည် ရာထူး မသိရသော ရှေးပုံများ

အရာရှိငယ်ဟုယူဆရသည်။

စစ်ဗိုလ်ဝတ်စုံဝတ်ထားသော အရာရှိငယ်ဟုယူဆရသည်။

ရွှေလုံပိုင် ဦးချက်ဟု ယူဆရသည်။

ဝန်ကြီးဟောင်းတစ်ဦးဟုအမှတ်အသားရှိသည်။

Officials of Unknown Names and Status

သီပေါမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး မြောက်ဥယျာဉ်တော်သို့ ထွက်ခွာတော်မူစဉ်

Thibaw's Chief Queen relaxed in the Northern Garden.

သီပေါမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး မြောက်ဥယျာဉ်တော်သို့ ထွက်ခွာတော်မူစဉ်။ ညာဘက်စွန်တွင်ခစားနေသူမှာ အာမေန်ယန်သူ အပျိုတော်မယ်မြဖြစ်သည်။ မယ်မြသည် သီချင်းကြီး သီချင်းခံများကို စည်းဝါးကျနစွာသီဆိုနိုင်သည်။
Sitting at right lower corner is Mae Mya, the Armenian Girl, and a lady-in-waiting to Suphaya-latt. She could sing Myanmar classical songs. Right is Mae Mya in court dress.

ရတနာပုံ ဒုတိယနန်းစံ သီပေါမင်း ဗိုလ်ရှင်ထွက်စဉ်

King Thibaw was seen at a military parade.

သီပေါမင်းကို စစ်သူကြီးဝတ်စုံ ဝတ်ဆင်လျက်
မိဖုရားကြီး စုဖုရားလတ်နှင့် အတူတွေ့ရစဉ်
King Thibaw, in full military
dress seen with his chief consort.

သီပေါတုရင်ကို
သူ၏စစ်သူကြီးများနှင့် အတူတွေ့ရစဉ်
The King was seen attended by his military
Commanders.

စစ်ရေးပြပွဲကို
ရှုစားနေသော သီပေါမင်း
King viewing the parade.

သီပေါမင်းလက်ထက် အဂ္ဂမဟာ သေနာပတိ ဝန်ကြီးလေးပါး

Four Ministers in Thibaw's reign

ရေနံချောင်းမင်းကြီး ဦးစို
Yen-an-chaung Mingyi

ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်း
Kin-Wun Mingyi

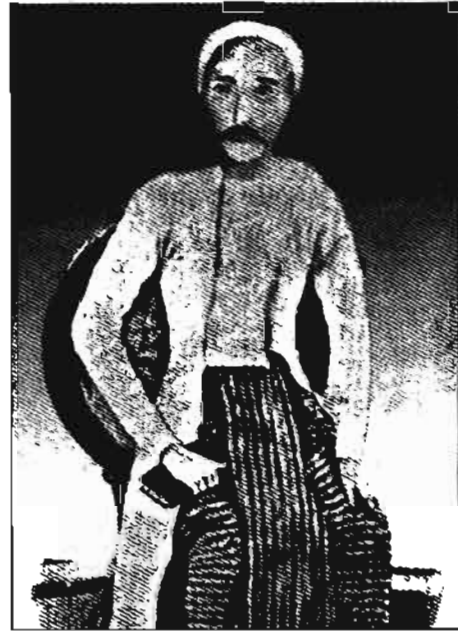

တောင်ခွင်မင်းကြီး ဦးသိုင်း
Taung Khwin Mingyi

တိုင်တာမင်းကြီး ဦးစို
Tineda Mingyi

ယောမင်းကြီး ဦးဘိုးလှိုင်သည်
မန္တလေး၏ ဘုရင်နစ်ဆက်တွင် ပညာရှင်ကြီးဖြစ်၏။ ဆေး၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံရေး ကျမ်းများစွာပြုစုခဲ့သူဖြစ်၏ ။
သီပေါမင်းလက်ထက် အဂ္ဂမဟာသေနာပတိ ဝန်ကြီးဖြစ်သည်။

Yaw Min-gyi was a genius in the two reigns. His works were many covering Medicine, Religion and Political Science. He became a minister for a short time in King Thibaw's reign.

ဝန်ကြီးများ၏ အိမ်တော်များ *Residences of Ministers*

အဂ္ဂမဟာသေနာပတိဝန်ရှင်တော် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏အိမ်တော် Residence of Minister Kinwun Mingyi.

ဝန်ရှင်တော် တောင်ခွင်မင်းကြီး၏အိမ်တော် Residence of Taung Khwin Min Gyi.

၁၂၄၃ ဆင်းမလာသွားသံအဖွဲ့ A mission to Simla led by U Shwe O - 1881

BURMESE CLASSIC

(ဝဲမုယာထိုင်လျက်) လက်သုံးတော်ကြီးကိုင် တောင်၁၅ဝမိုင် ဦးကျော်ခေါင်၊ ဝက်မရွတ်ဝန်ထောက် ဦးလတ်(သံလတ်)၊ ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန် ဦးရွှေအိုး(သံကြီး)၊ သံချက်ဝန်ထောက် ဦးမြူ (သံလတ်)။ (ရပ်လျက် ဝဲမုယာ) စာရေးကြီး ဦးသာကာ(သံငယ်)၊ စာရေးကြီး ဦးပေါ်ထွန်း(သံငယ်)။

သမီးကညာနှင့်အပျိုတော်များ: *Maidens and Maids of Honor in the Myanmar Court*

စကားစော်ဘွားဆက် ကညာ
Maiden from Saka Shan State

မယ်နွဲ့
Mae Nwe

စောမြစိန်၊ သီပေါမှကညာ
Maiden from Hsipaw

အမည်မသိရ
Unknown

ဒိုင်းခင်ခင်
Dinc Khin Khin

အမည်မသိရ
Unknown

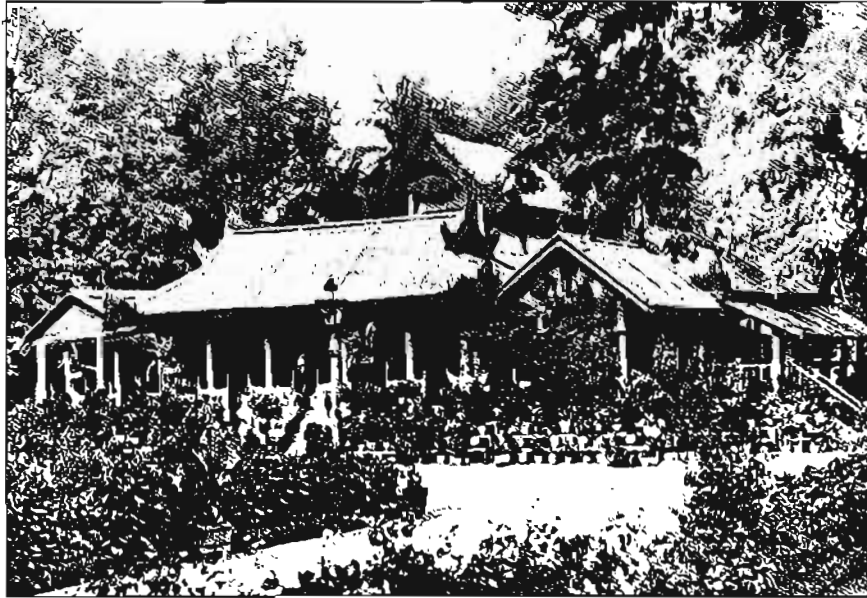
မပြန်
Ma Pyant

အမည်မသိရ
Unknown

BURMESE CLASSIC

သီပေါတုရင်နှင့် အင်္ဂလိပ် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါကတ် တို့နောက်ဆုံးတွေ့ဆုံခဲ့သည့် တောင်ဥယျာဉ်တော်
Summer Palace in Southern Garden where King Thibaw had surrendered to
General Prendergast.

ထိုနေရာတွင် စိုက်ထားခဲ့သည့်
အထိမ်းအမှတ်ကျောက်တိုင်။
A pillar marked the historic site.

စစ်ဝတ်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသောအရာရှိများ *Officers in Military Dress*

မန်ချက်ဝန် ဦးမြ
Secretary U Myu

ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန် ဦးရွှေအို
Secretary U Shwe O

အဂ္ဂမဟာသေနာပတိ
ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်း
Minister U Kaung

အမြောက်ဝန်နှင့်ဇနီး မံသကြီးရွာစားမိသားစု
 An officer from the King's artillery and his family.

ရတနာပုံခေတ်နောင်၊ ကျိုင်းတုံမှ ဂုံမင်းသမီးနှင့်အပျိုတော်များ
 A Princess from Keng Tung and
 her entourage in late Ratanapon period.

ရတနာပုံခေတ် နေ့စဉ်ဆင်ယင်ထုံးစံ

Informal Dresses of Ratanapon Mandalay Period

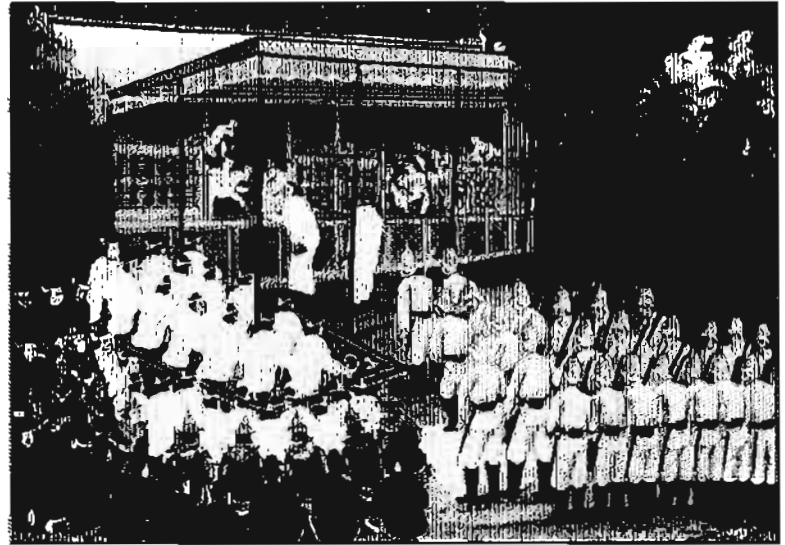
ထိပ်တင်ဖြူ ကိုယ်တော်ကြီးနှင့် ကျပင်းထိပ်တင်မကြီး
Prince Hteik Tin Phyu and Princess Hteiktin Ma Gyi

အမြောက်ဝန်နှင့်ဇနီး တိုင်တာမင်းကြီး၏သမီး
An Officer from the King's Artillery and his wife
(daughter of Minister Tineda)

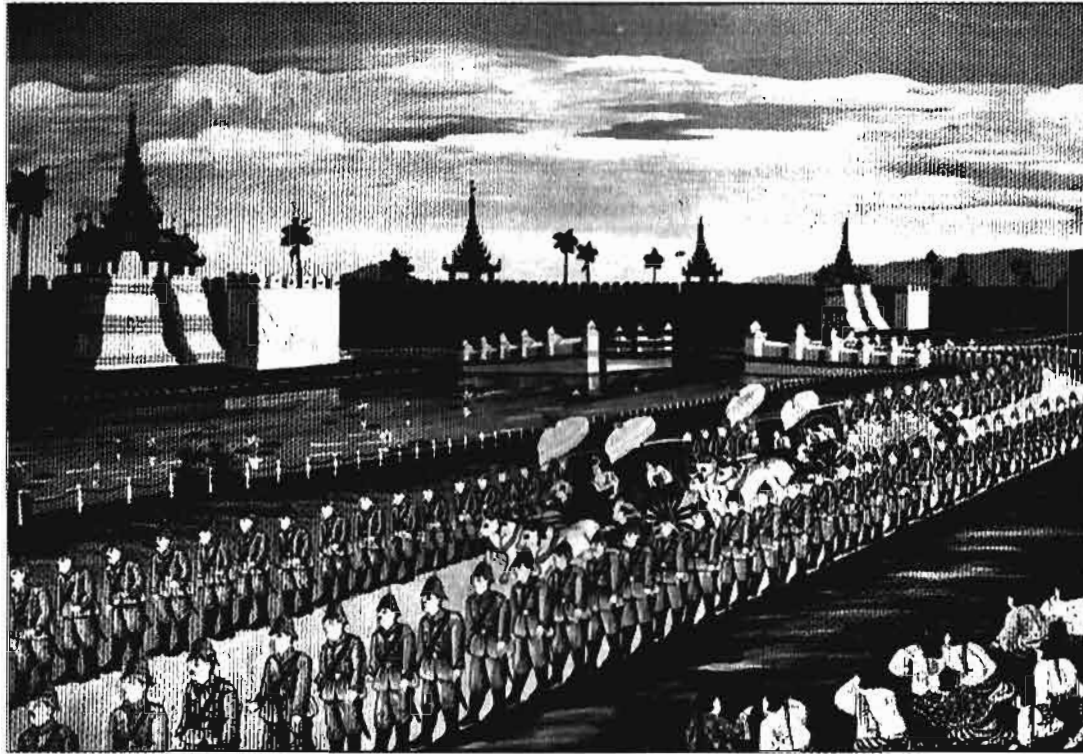
ပီတော်မူဇာတ်ပုံနှင့် ဆရာခြံ၏ပန်းချီ

King Thibaw at his last moment. Two views Photograph and Painting.
Painting by Saya Chon

ဆရာခြံ၏ ပါတော်မူပန်းချီ

Saya Chon's Work on King Thibaw's Exile

၁၂၄၇ တန်ဆောင်မုန်းပြည်ကျော် ၏ ရက်နေ့ညနေတွင် သီပေါဘုရင်နှင့် မိဖုရားကြီးကို
သူရိယသင်္ဘောပေါ်သို့ ခေါ်ဆောင်စဉ်

On 29 November 1885, King Thibaw and his Queen were helped onto Thuriya Steamer.

အဝေးရောက် သိပေါမင်း: *The King in Exile, India*

ရတနာဂီရိ၌ သိပေါဘုရင်
King Thibaw at Ratanagiri

မိန္နီယာရောက်စခန်းတွင်
ခေတ္တခံနေတော်မူစဉ်က သိပေါမင်းတရား
The King in Madras

ရတနာပုံခေတ် နန်းတွင်းသူနှင့် အရပ်သူ မြန်မာအမျိုးသမီးတို့ ဝတ်ဆင်ပုံ

Costumes of Myanmar court ladies and locals in Ratanapon (Mandalay) period.

နန်းသူ့ဟန်နှင့် အရပ်သူ့အလှ *Beauty of court and commoners.*

ရတနာပုံ မန္တလေးခေတ်မှ အလှမယ်များ

Mandalay beauties

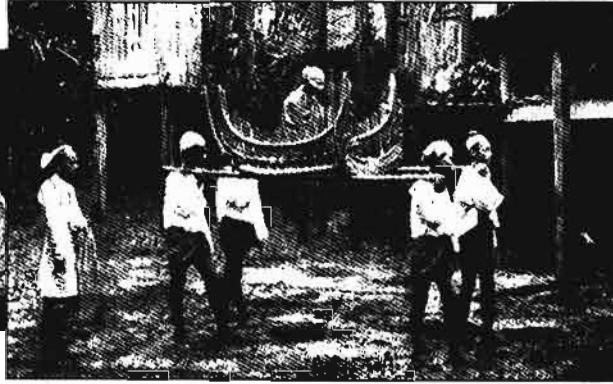
ရှေးကရပ်ရွာ အေးချမ်းသာယာရေး

Local Administration

ရွာဦးဘုန်းတော်ကြီးက ရပ်ရွာကိုဆုံးမရသည်။
Monk taught their devotees.

မိဘက သားသမီးကို ဆုံးမသွန်သင်သည်။
Parents taught their offsprings.

ရပ်ရွာလူကြီးများတိုင်ပင်၍
ကြီးသည်အမှူငယ်အောင်
ငယ်သည်အမှူပပျောက်အောင်ပြုလုပ်သည်။
Elders met to consider the best way to solve
big problem to smaller
and smaller to disappear.

ရှေးက ရပ်ရွာ အေးချမ်းသာယာရေး *Local Administration in the past*

သူကြီးအား အမှုသည်၏
ရှေ့နေက တင်လျှောက်နေပုံ
An Advocate presenting
his client's case to
the headman.

တရားသူကြီးမင်း
တရားရုံးတော်သို့ ကြွရောက်လာပုံ
The Judge came to the court.

အရာရှိတစ်ဦး ရပ်ရွာအတွင်းကြွလာပုံ
An officer on inspection round.

ရှေ့နေများနှင့်အမှုသည်များ တရားသူကြီး၏
အဆုံးအဖြတ်ကိုနာခံနေကြပုံ
Advocates and their clients listened to the judge.

ရေးက အပျို လူပျို ချစ်သူတို့ တွေ့ဆုံနေကြပုံ

Lovers' exciting moment in the long past.

ရှေးကလူမျိုးသည် အပျိုအိမ်သို့သွားရောက်၍ မိသားစုသားပီပီ စကားပြောခွင့်ရှိသည်။
A young unmarried man could visit and speak with the young unmarried woman.

အခြားတစ်နေရာတွင်လည်း ချိန်းတွေ့နိုင်သည်။
They could meet at a secret place.

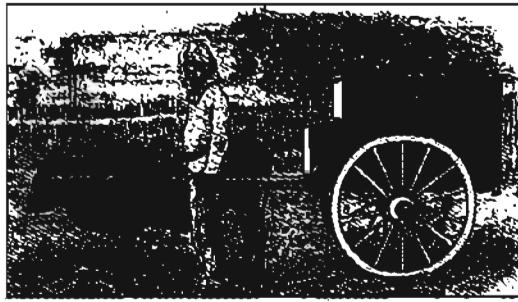
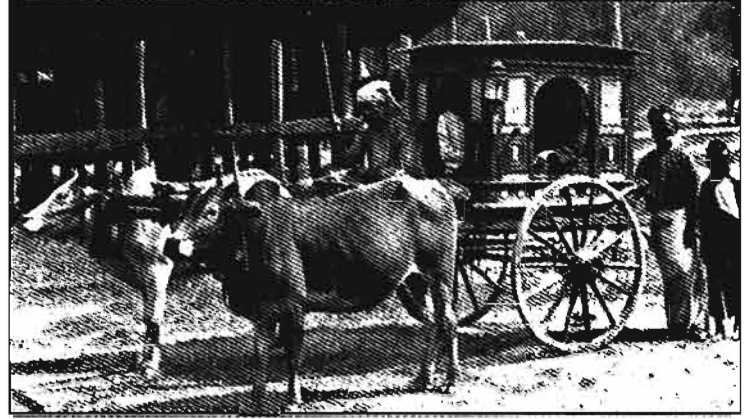
နှစ်ဦးသဘောတူညီကြလျှင် မိဘများကိုအသိပေး၍ ယက်လားစောင်ရန် နှစ်ပက်တိုင်ပင်စီစဉ်ကြလေ့ရှိသည်။
တယ်တက်ပုံ အစွန်းတွင်ထိုင်နေကြသူ နှစ်ဦးမှာ လတ်သား၊ နှင့်လတ်သမီးဖြစ်သည်။
If they agreed, their parents could arrange a marriage.
The bride and groom were seen sitting at both ends.

ရှေးခေတ်မှ လှည်းအမျိုးမျိုး

Different Kind of Carts in the Past

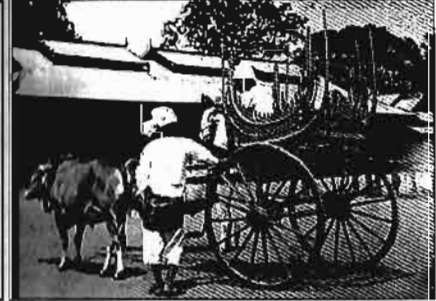
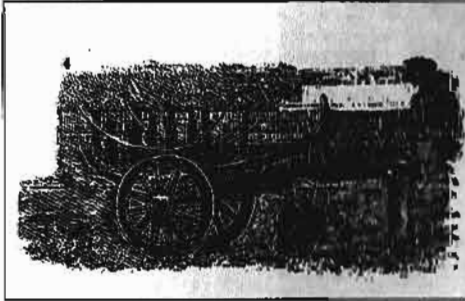
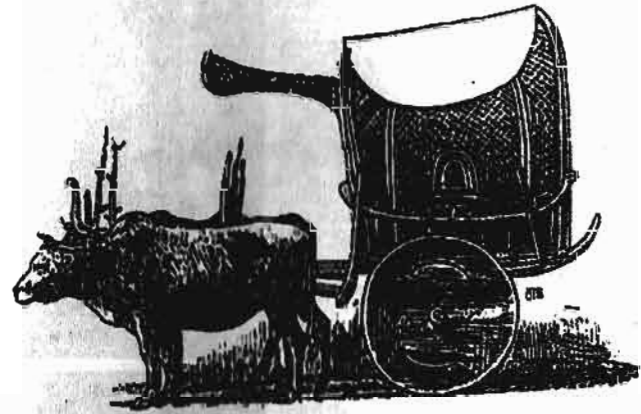

Burmese Festival Cart.

ရှေးခေတ်က လှည့်အမျိုးမျိုး

Different Kind of Carts in the Past

ရတနာပုံခေတ် အရပ်သူအရပ်သားများ၏ ဝတ်စားဆင်ယင်မှု

People in costume of Mandalay.

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၂ ခုနှစ်က မြန်မာလူငယ်များ၏ တိုက်တွင်တိုသော ခလေး

Tattoo tradition in young men, circa 1880

Tattooing a Burman

ရှေးမြန်မာတို့တွင် လက်စွဲသည်

ယောက်ျားပီလသောစားကစားတစ်မျိုးဖြစ်၏။ ဘုရင်၊ မင်းညီမင်းသားများ၊ အရာရှိများနှင့် နိုင်ငံခြားသားများပါစားပေးကြည့်ရှုကြ၏။ ရှေးခေတ်က လက်စွဲကို လက်ပမ်းဟုခေါ်သည်။ မင်းတုန်းမင်း၏သာသနာပိုင်ဦးညောင်သည် သူ၏တတိ နတ်ရံရွာ(ဘုတလင်မြို့နယ်)တွင် ဧတီတစ်ဆူတည်ထားပြီး ယင်းဧတီပတ်လည်တွင် ရာမဇာတ် ကျောက်ထွင်းဖောင်ကြံ ၃၀၀ကျော်ထားခဲ့သည်။ တစ်ကွက်မှာ ရာမ၏ပျောက်စစ်သားများ စခန်းချနားချိန်တွင် လက်ပမ်းရုံ၌ ဆိုင်းတီး၍လက်ပမ်းသတ်နေပုံပါသည်။

Boxing was a martial art in Myanmar popular tradition that kings, courtiers and foreigners all enjoyed. In Nat-ye village, King Mindon's supreme patriarch built a chedi. He left about 300 stone reliefs of Ramayana around his pagoda. Among them, one is Rama's monkey soldiers' fist fighting with musical accompaniment.

ရှေးက ယင်းနှင့် အပြိုင်တက်ဖွဲ့

Choral Dancers and a Performing Group in the Past.

နန်းတွင်းမှ မင်းသား မင်းသမီးလော။ ရာမဇာတ်ထဲမှ မင်းသား မင်းသမီးလော

Are they Princes and Princess or Actors from Ramayana?

ပွဲထဲမှရှေ့မှိုနှင့်စွန်တောင်
Front cover and
wing of an actor.

ဘုရင်သား၏ဇာလည်ကျွေး
Shoulder piece of
a prince

ဇာတ်ကသူ၏ဇာလည်ကျွေး
Shoulder piece of an
actor.

သုံးဆင့်မကိုင်းနှင့်တစ်ဆင့်မကိုင်း ခြားနားခြင်းက ရာမနှင့်ညီတော် လက္ခဏာဖြစ်ဖွယ်ရှိကြောင်းညွှန်ပြသည်။
ဇာလည်ကျွေးနှင့်ရှေ့မှို၊ စွန်တောင်တို့သည် သဘာဝသည်များ ဝတ်ဆင်လေ့ရှိသောပုံများဖြစ်သည်။
ထိုကြောင့်ဘုရင်သားတော်နှင့် သမီးတော်တို့ထက် ရာမ လက္ခဏာနှင့် သီတာတို့ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။
ရှေးရာမဇာတ်တော်ကြီးမှ အနုပညာရှင်များကို ပထမဆုံး မြင်ရခြင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။

Three tiered crown against a single one identify him a superior status, suggesting Rama and his brother.

Shoulder cover is also different from prince's.

The front cover hanging from waist is a type worn by actors, not princes;
its wing one on either side is not found in princely costume.

Probably they are more of actors from Myanmar Rama theatre
than royal sons and daughter. So this might be a first glimpse of actors from royal theatre.

နန်းတွင်းအိနောင်ဇာတ်တော်မှ ဝါးပုဂံ မှ

Artists from the Myanmar Court Performing 'Inao' (Panji story)

အိနောင်မင်းသား ဦးစံတုတ်
Actor U San Toke as
Prince Enaung (Inao)

ပုတ်စပါးမင်းသမီး ယင်းအော်မလေး
Actress Yin Daw Ma-lay as
Princess Putsapha.

၁၂၄၁တွင် ဦးစံတုတ်နှင့် ယင်းအော်မလေးတို့
အိနောင်ဇာတ်ကပြစဉ်က ဇာတ်ပုံများဖြစ်သည်။
Actor U San Toke and
Actress Yin Daw Ma-lay
seen as Prince Inao (Panji)
And Princess Putsaphar in 1879.

မန္တလေးသည် စောင်းပညာ အစဉ်အလာကြီးသောမြို့ဖြစ်သည်

Mandalay has a long tradition of harp music.

ဒေဝအိန္ဒြာ ဦးမောင်မောင်ကြီး
Deva Inda Maung Maung Gyi

ရွာစားစိန်ပေမာ
Sein Bada,
the drum circle
master.

ဒေဝအိန္ဒြာ၏တပည့်
စောင်းမောင်မောင်လတ်
Maung Maung Latt, a student of Deva Inda.

မန္တလေးပန်တျာကျောင်းမှ
စောင်းဆရာမကြီးဒေါ်မေ
Daw May, the late tutor of Harp
at Pantya (Dance and Music) School, Mandalay.

မန္တလေးသည် စောင်းပညာ အစဉ်အလာကြီးသောမြို့ဖြစ်သည်

ဒေဝဒိန္နာဟူသောဘွဲ့ကို

စောင်းသင်သော သီပေါရှင်ဘုရင်က ချီးမြှင့်ခြင်းဖြစ်သည်။

သူ၏တပည့်မောင်မောင်လတ်သည်လည်း စောင်းဆရာကြီး တစ်ဦးပင်ဖြစ်သည်။

ဒေဝဒိန္နာမှ မောင်မောင်လတ်၊ ရွာစားစိန်ဗေဒါတို့နှင့်

ပန်တျာစောင်းနည်းပြ ဆရာမကြီးဒေါ်မေအပါအဝင်

စောင်းပညာရှင်မြောက်မြားစွာသို့ ပျံ့နှံ့သွားသည်။

စောင်းကို ရှေးခေတ်မှယခုတိုင်မြို့နှင့် ကျေးလက်ပါမကျန်လူကြိုက်များဆဲရှိသည်။

Mandalay is a traditional place of harp music.

Deva Inda was a title that King Thibaw

bestowed upon his master harpist.

His close student Maung Maung Latt was also a master.

Harp music was handed down to many including drum master, Sein Beda and Daw May, the late music tutor of Music and Dance School, Mandalay.

Harp is still popular both in urban and rural areas.

စောင်းကို လူကြီးလူငယ်မရွေး တောရောမြို့ပြနယ်သက်ကြသည်

Harp is still popular among youngsters and olds, and in both urban and rural areas.

ရတနာဂီရိရှိ သီပေါမင်း၏စံအိမ်တော်သစ် တိုက်တက်မင်္ဂလာအခမ်းအနားသို့တက်ရောက်ဖျော်ဖြေသော
ဂီတပညာရှင်များ

Musicians went and entertained at house-warming ceremony of the King's new residence at Ratanagiri, India

စောင်းဆရာကြီးဒေဝ်အိန္ဒြာ
'Deva Inda',
the King's Harpist Tutor.

နေမျိုးပလဟာသခေါင်ဘွဲ့ရ
နဲဆရာကြီးဦးသာကြွင်
'Nemyo Bala Hartha Khoung'
U Thar Kyin.

နေမျိုးပလကျော်သူဘွဲ့ရရွာစာဆိန်ပေ၏နတ်အဖွဲ့
Dancing Group led by Sein Be-da

ရတနာပုံ ရေးခေတ်မှ ရုပ်သေးပွဲ *Puppet Shows*

ဆရာပုကြီးသည်

ရုပ်သေးမင်းသမီးအသံနှင့်တူအောင်ဆိုနိုင်၍
သီပေါဘုရင်က မဒုသဒ္ဒရွှေတောင်ဘွဲ့ပေး၍ ချီးမြှောက်သည်
ပြည်သူတို့က အမေပုဟု ဂုဏ်ပြုခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

King Thibaw conferred a grand title,
“Madu Thaddha Shwe-daung” to Master Pu,
as he could sing in the voice of a female vocalist.
He sang in his puppet troupe.
The people called him “Ahmay (Mother) Pu” .

ရှေးကနစ်ပါသွား၊ မြေပိုင်း၊ ဇာတ်ပွဲလာကြည့်ကြသော လှည်းပိုင်ကြီးနှင့် ရုပ်သေးဆိုင်

Duet Dance, Performance on the ground, Cart circle around a performance and Drum Circle for Puppet Dance.

မန္တလေး ရတနာပုံ ခေတ်မှ နွယ်လာသော အကပညာရှင်များ

မထွေးလေး
Ma Htwe-lay

မရွှေမြိုင်
Ma Ngwe Myaing

ဆင်နိုမလေး
Singo Ma-lay

လောဘာတီ မပြုရင်
Liberty Ma Mya Yin

Dancers coming down from the line of Mandalay Ratanapon tradition.

မန္တလေးမြို့၌ ပန်တျာကျောင်းကို ၁၉၅၃တွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။

Pantya, School of Fine and Performing Arts opened in 1953.

ပန်တျာ
ကျောင်းသားတစ်ဦး
A student

ပန်တျာကျောင်းဖွင့်စ ၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင်တွေ့ရသော ပညာရှင်ကြီးများ
(ဝဲမှယာသို့) စောင်းနည်းပြဇော်မေ ၊ အဆိုနည်းပြဦးထူး ၊ အမျိုးသမီးအကနည်းပြ ဇော်လှတာသောင်း ၊
ကျောင်းအုပ်ကြီးဦးစိန်ညွန့် ၊ ဆိုင်းနည်းပြ ဦးစိန်လှမောင် ၊ အမျိုးသားအကနည်းပြ ဦးစိန်ပြည့်
Teachers from earlier school
(L to R) Daw Khin May (Myanmar Harp), U Htu (Traditional Songs),
Daw Awbathaung (Female Dancing),
U Sein Nyunt (Principal),
U Sein Hla Maung (Myanmar Drum Circle), U Sein Mya Thwin (Male Dancing).

ပန်တျာ ကျောင်းသားနှစ်ဦး
Two students

မန္တလေး အနုပညာရှင်များ *Mandalay Artists*

ဆိုင်းဆရာကြီး ဆရာစိန်
Saya Saint (Drum circle)

ဦးဇော်ဆီ(လူရွှင်တော်)
U Dat Si (Clown)

ပတ္တလား ဆရာကြီး မဟာဆွေ
Maha Swe (Xylophone)

ဦးကျင်ခဲ (ဇာတ်သဘင်)
U Kyin Khe (Drama)

ဦးချစ်ဖွယ်
U Chit Phwe(Drama)

နဲဆရာကြီး ဦးချစ်မောင်
Oo Chit Maung (Oboe)

မြို့တော်သိန်းစု(လူရွှင်တော်)
Myo Daw Thein Su (Clown)

အတိတ်မှနာမည်ကျော် မန္တလေးအငြိမ်းနှင့် ဇာတ်ပညာရှင်အချို့

Few Notable Performing Artists From Mandalay's Past.

ခေါ်ဩတာသောင်း
Aw-bā-thaung

ရွှေတိုတင်ဖေ
Shwebo Tin Pe

မင်္ဂလာမီးကြီးခေါ်စိန်သုံ
Senior Actress Daw Sein Thone

ရွှေမန်းသူညိုညိုဆန်း
Shweman-thu Nyo Nyo Sann

ရွှေမန်းကျော်တင်
Shweman Kyaw Tin

ဖက်ရှင်အောင်ငွေ
Fashion Aung Ngwe

မင်းကွန်းနှင့်ရန်ကုန်မြို့များတွင် လူအိုရိုကို စတင်တည်ထောင်သူ ဒေါ်ဦးဋ္ဌန်း

Daw Oo Zun, the Lady Who Founded an Infirmary in Mingun and Yangon

သီလရှင်ဝတ်နှင့် ဒေါ်ဦးဋ္ဌန်း
Daw Oo Zun as a Nun

ရန်ကုန်မြို့
နှင့်ဆီကုန်းလူအိုရို ဒေါ်ဦးဋ္ဌန်းပုံကြေးရုပ်
Her Statue at Hnin-si-gone Infirmary,
Yangon.

ရှေးကမန္တလေးတွင် မြွေလွှာယ်ရှိသည်

Snake charmers are common sights in the past.

ရတနာပုံခေတ်ဒဂါ : စက်ရုံတော် *King Mindon's Mint*

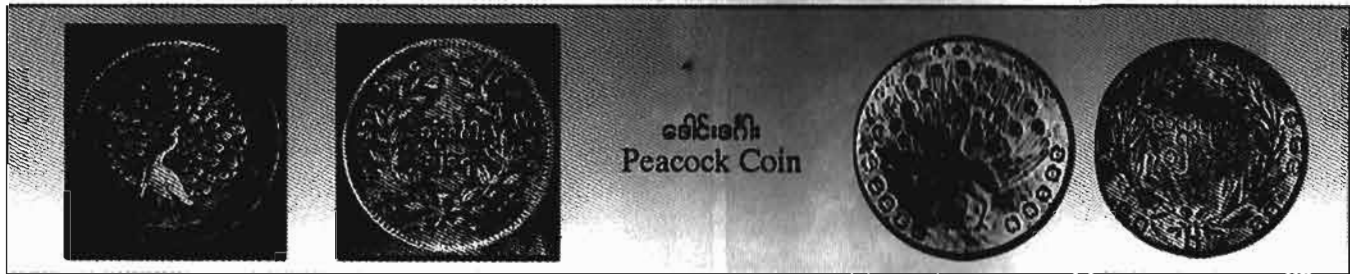
စက်ရုံတော်သည် နန်းမြို့အတွင်းရှိသည်
The Mint was situated in the Fort

ရွှေပြည်စီးဝက်ပုံ ဒေါ်း
Coins with
Shwe-pyi-soe Bird

စက်ရုံမှူး ဦးမောင်မောင်ကြီး
U Maung Maung Gyi- in Charge

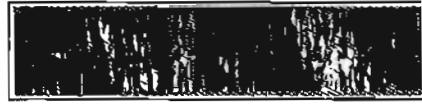

ဒေါ်းဒေါ်း
Peacock Coin

မိုးဗြဲစစ်ကဲကြီးဦးကျော်ခေါင်နှင့် ဇနီးခင်ခင်လေး

U Kyaw Gaung (1842-91), Commissioner of Moby Area, Karenni State and his wife

သီပေါမင်းတရားက မဟာမင်းလှမင်းထင်သီဟသူ ရွှေဘွဲ့(ရွှေဘွဲ့ပုံကိုရှုပါ)၊ ကိုပေးသနားတော်မူခဲ့၍
ဘုရင်ခံမင်းသားကြီး နှင့်မိုးဗြဲစစ်ကဲကြီးအရာခန့်ထားခဲ့သည်။ ၁၂၄၂ ဆင်းမလားသို့ သံအဖွဲ့ဝင် အဖြစ်လွှားပို့ရသည်။
ထာဝရကုသိုလ်ရရန်ရည်စူး၍ ရန်ကုန်မြို့တွင် ရွှေတိဂုံ၊ မန္တလေးတွင် မဟာမုနိ၊ ကုသိုလ်တော်၊ စန္ဒာမုနိနှင့် ကယားပြည်နယ်အင်းတော်တို့နှင့်
သစ်ပင်ရာပေါင်းများစွာစိုက်ပျိုးခဲ့သည်။ ပုံတွင် ဘုရင်သနားတော်မူသော စစ်ကဲကြီး၏အိမ်ကိုမြင်နိုင်သည်။

King Thibaw honored him with a grand title "Maha Min Hla Mindin Thihathu"
for his distinguished service. Promoted to a princely status,
he was appointed a commissioner to Moby area of Kayah State.
-He was a member of a diplomatic mission sent to see Governor General of India in 1880.
To promote environment, he planted hundreds of trees on Shwedagon Pagoda hill (Yangon),
in Mahamuni, Kuthodaw, Sandamuni (Mandalay) and
Intain Pagodas (Kayah State). His residence built with royal permission can be seen above.

မင်းတုန်းမင်း၏ သရစိမ်းမိဖုရား၊ သုသီရိနန္ဒာမဟေနှင့် မိုင်းလုံမင်းသမီး၊ တိုင်တာ၊ မင်းသမီးတို့ဖြစ်သည်။

Thrazain, one of Mindon's consorts and her princess daughters.

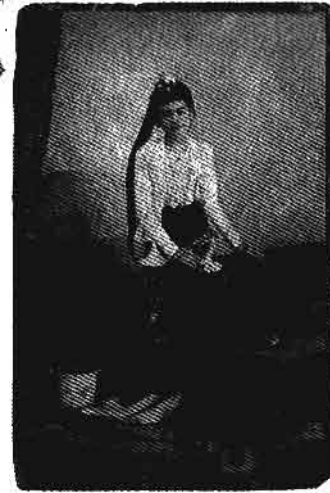

မိုင်းလုံမင်းသမီး၊ သုသီရိကေသာဝတီ
Princess of Mainglon

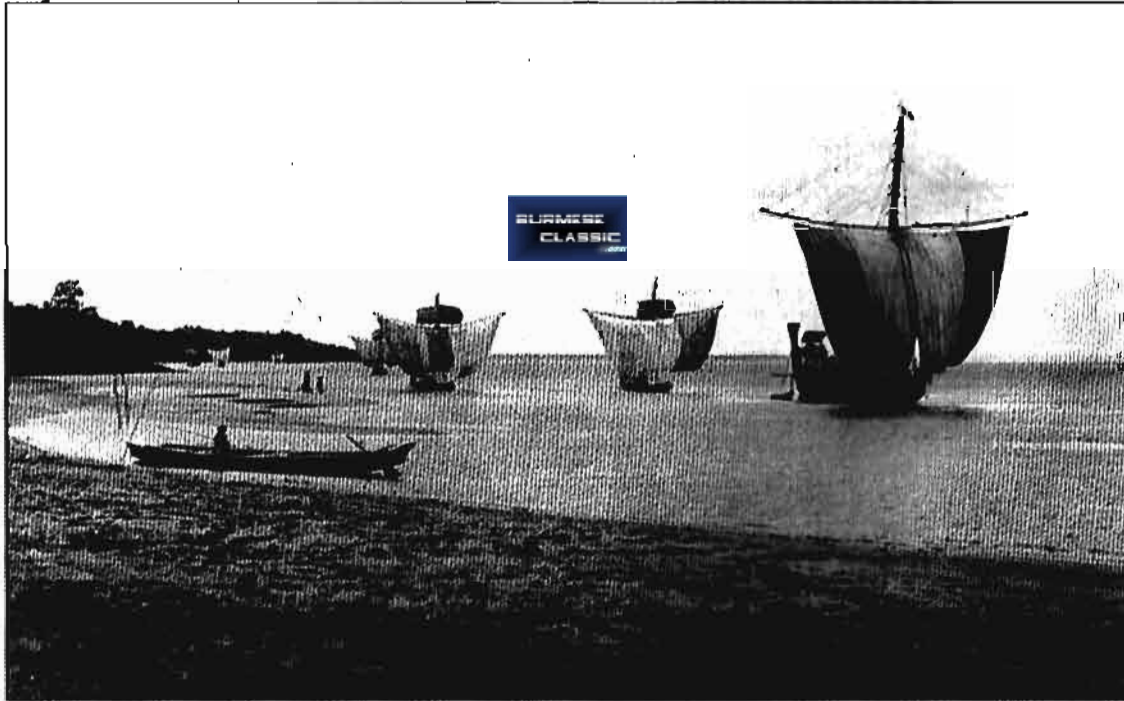
BURMESE
CLASSIC

ကျွန်သရေရှိ၍လှပသော
တိုင်တာ၊မင်းသမီးသုသီရိနန္ဒာဝတီ
Princess of Tineta.
She was a real beauty of
Ratanapon period.

ကုက္ကလံ ဖြောက်သိုလှည့်ခါမှ ဧရာဝတီ မြစ်ကိုဆန်တက်လာသော မြန်မာလှေကြီးများ

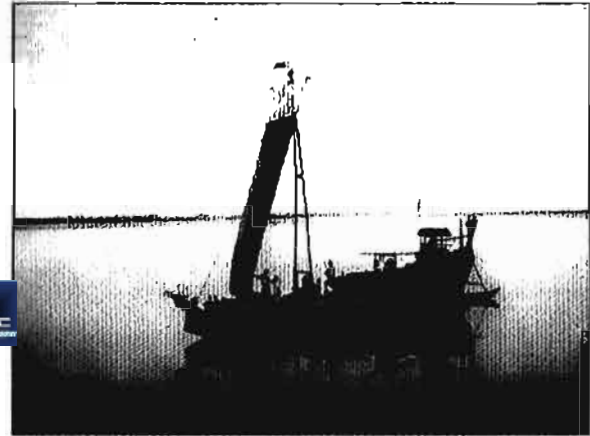
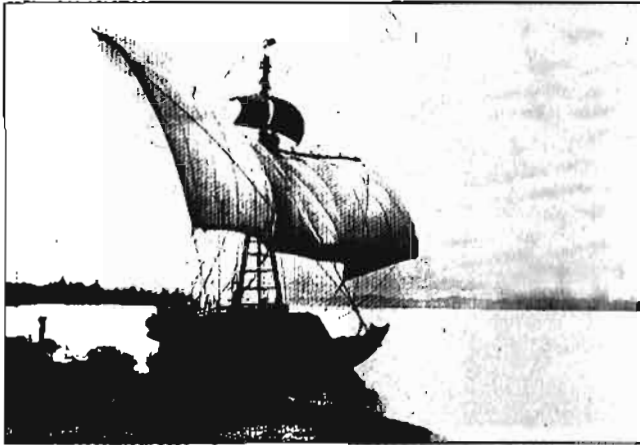
Aided by the wind blowing to the north, Myanmar boats sailed up Ayeyarwady river.

အညာဆန်လှေကြီးများသည် ရှေ့ဝတီမြစ်ကိုစုန်ဆန်သွားလာကြသည်

Such Large Boats sailed up and down river Ayeyarwady.

ယင်းသို့ သွားလာရာတွင် မြစ်ကျွန်းပေါ်ဒေသမှ
ငါးခြောက်စသော ကုန်များကိုသယ်ဆောင်၍ မြောက်ဘက်
ကုန်းတွင်းပိုင်းသို့တိုက်သော လေ၏အားဖြင့် ရွက်တိုက်လျက်
ရှေ့ဝတီကို ဆန်တက်ရသည်။
လမ်းရှိဆိပ်ကမ်းမြို့ရွာများတွင် ဆိုက်ကပ်၍ကုန်တင်ကုန်ချလုပ်သည်။
ဤခရီးတွင် မန္တလေးကို ဗဟိုထား၍
အချို့ ဗန်းမော်အထိဆန်တက်ကြသည်။

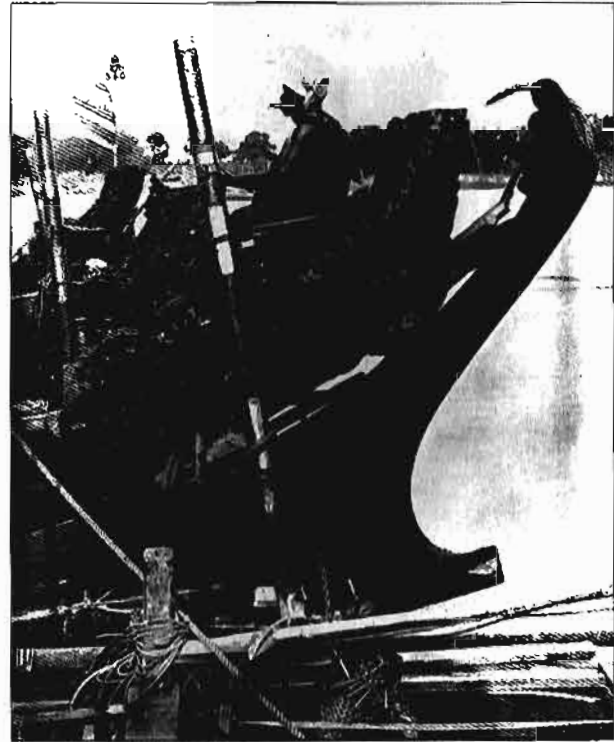

BURMESE
CLASSIC

These large boats carried merchandises like dried fish from delta area and sailed upriver. Their sails were blown full by the strong wind from the south (in winter time). They stopped at river-side towns and exchanged goods. Centering Mandalay, some of them went up far to Bhamo.

ရှေးကရောဝတီမြစ်တွင်စန်ဆန်သွားလာကြသော လှေကြီးများတွင်ဤကဲ့သို့ ပုံကိုင်နေရာများပါသည်

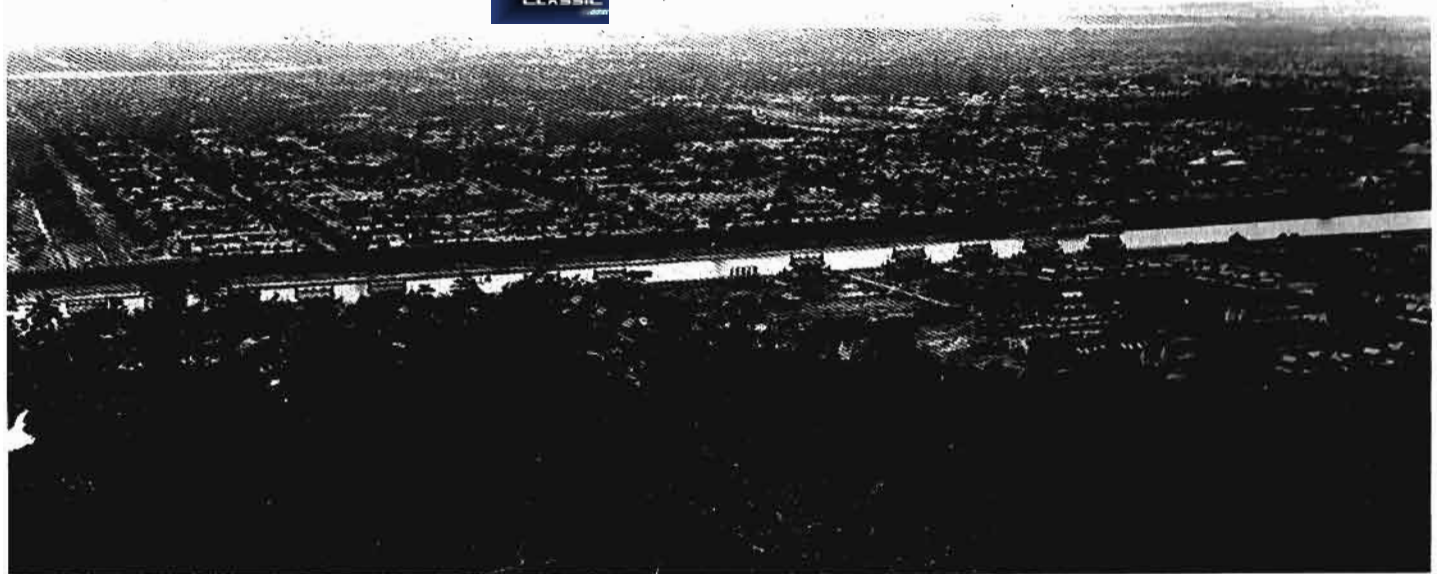
Steer man sat on such elaborately curved seats.

ရှေးမြန်မာလှေအမျိုးမျိုး *Myanmar Boats*

ကျုံး၊ မြို့ရိုး၊ ပြအုံး၊ တန်ဆောင်းတို့ဖြင့် တင့်တယ်လှသော မြန်မာ့စံကျော်ရွှေမြို့တော်ကြီး။
အောက်ခြေတွင် သုဗ္ဗောဇရပ်တန်း၊ ရတနာပုံစံကျောင်း တို့ကိုမြင်နိုင်သည်။

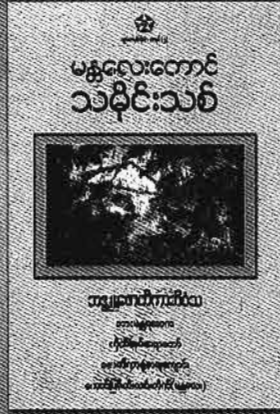
*A Panoramic view of Royal City of Mandalay.
Rows of Thudhammas Salas and Ratanapon San Kyaung Monastery can be seen in the foreground.*

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ ဧည့်သူမောင်မောင်ကျော်၊ “မန္တလေး၊ ခြုံတည် နန်းတည်စာတမ်း”၊ ၁၃၂၁။
- ၂။ နတ်မောက်ထွန်းရှိန်၊ “ယနေမန္တလေး”၊ ကျော်ပုံနှိပ်တိုက်၊ မန္တလေး။ ၁၉၉၄။
- ၃။ ရွှေတိုင်းသာ၊ “၁၂၂၁ - ၁၃၂၁ အနှစ်တစ်ရာပြည့်မန္တလေး” ကြီးပွားရေးပုံနှိပ်တိုက်၊ မန္တလေး။ ၁၃၂၁။
- ၄။ ဦးမောင်မောင်စင်(၁)၊ K.S.M., A.T.M. “ကုန်းဘောင်ဆက်မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး(တတိယတွဲ)၊” ရာပြည့်စာအုပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်၊ ဩဂုတ်၊ ၂၀၀၄။
- ၅။ Ferrars, Max and Ferrars, Bertha: “Burma”, Samson Low, Marston and Co. Ltd., London, 1900.

Pyinsegar's Books

ဆရာဝန် တင်မောင်ကြည် (မန္တလေး)

Dr. Tin Maung Kyi (M.B.& B.S.,M. Med. Sc.)

ဆရာဝန်တင်မောင်ကြည်သည် ၁၉၆၄ တွင် မန္တလေးဆေးတက္ကသိုလ်မှ ဆေးပညာဘွဲ့ နှင့် ၁၉၈၀ တွင် မဟာသိပ္ပံဘွဲ့ရရှိခဲ့သည်။ လက်ထောက် ဆရာဝန် ၊ ပြန်လည်ဆရာဝန် နှင့် လက်ထောက်ကထိက အဖြစ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၉ တွင် ယဉ်ကျေးမှုလောကရေး လုပ်ရန် အလုပ်မှ အနားယူခဲ့ပြီး ၊ စာအုပ်သုံးအုပ် နှင့် ဆောင်းပါးထပ်ရာကျော် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ဝဲရစ် ၊ အိမ်စတားဒစ် ၊ ဘန်ကောက် ၊ ဇင်းမယ် နှင့် ကွာလာလံပုံ တို့တွင် သုတေသနစာတမ်းများဖတ်ခြင်း ၊ ဟောပြောခြင်းများပြုလုပ်ခဲ့သည်။

၂၀၀၄ မှ ၂၀၀၇ မှ အထိ ဘန်ကောက်တွင် အရှေ့တောင်အာရှ အကူ နှင့် အနုပညာလောကထိန်းသိမ်းရေးဌာနတွင် အထက်တန်း သုတေသန အရာရှိ အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆောင်းပါးများကို ဂျာနယ် ၊ မဂ္ဂဇင်းများတွင် ရေးသားလျက်ရှိသည်။

Dr. Tin Maung Kyi is a medical doctor graduated from Mandalay Medical College in 1964. He got his Master Degree on Neuro - physiology in 1980. After working as an assistant surgeon, township medical officer and assistant lecturer, he retired in 1989 to throw himself into the study of culture. He published three books already and over a hundred articles now. He had read research papers delivered lectures in Paris, Amsterdam, Bangkok, Chiang Mai and Kuala Lumpur.

He worked as senior researcher in SPAFA (Southeast-Asian Performing Arts and Fine Arts), Bangkok from 2004 to 2007. He is contributing culture articles to journals and Magazines.